

4V-hanke

Välitä, Vaikuta, Viihdy, Voi hyvin

Kestävän kehityksen hyvät käytännöt lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminnan käyttöön

Helsingin kaupunki

Vantaa

KIERRÄTYSKESKUS

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kestävän kehityksen hyvät käytännöt

lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminnan käyttöön

Tähän esitteeseen on koottu kaikki 4V-hankkeessa vuosina 2008-2010 kootut hyvät käytännöt asiasanalla lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminta. Nämä ja monet muut käytännöt löytyvät myös 4V-hankkeen nettisivuilta: www.4v.fi/hyvatkaytannot

Sisällysluettelo

Aineettomien lahjojen korttipaja ja infopöytä	3
Alueellinen leiriyhteistyö	5
Alueellinen ympäristökasvattaja	7
Haastatteluin nuorten näkemykset asuinalueestaan kuuluviin.....	9
Hiilineutraali tapahtuma.....	11
Junnut Jeesaa ikäihmisiä	13
Kattojärjestö keke-toiminnan tukena	15
Kestävän kehityksen määrittely lasten ja nuorten kanssa	17
Kestävän kehityksen ohjelman perusmalli.....	19
Kimppakyytiringin perustaminen	21
Lasten ja nuorten osallistuminen kaupunkisuunnitteluun	23
Leluton viikko	25
Lähiympäristöpeli	27
Nuorten seinämaalaukset	29
Saturetket lähiluontoon	31
Tarinatatterikerho osana iltapäivätoimintaa	33
Toiminnallinen vinkki ryhmän ohjaajille.....	35
Vihreä lippu vapaa-ajan toimijoille.....	37
Yhdenvertaisuuden edistäminen järjestössä.....	39
Yhdessä yhteisestä teemasta - lasten ja nuorten mielipiteiden keruu	41
Liite 1: Tapahtuman kestävän kehityksen suunnitelmalomake	43
Liite 2: Esimerkki täytetystä tapahtuman kestävän kehityksen suunnitelmasta	45

4V: Välitä, Vaikuta, Viihdy, Voi hyvin -hankkeessa kehitettiin mahdollisuuksia kestävään, viihtyisään ja vastuulliseen kaupunkiasumiseen yhdessä asukkaiden, asuinkiinteistöjen, koulujen, päiväkotien ja yhdistysten kanssa. Hankkeen toiminta keskittyi **Espoossa** Leppävaaran, Suvelan ja Kirkkojärven, **Helsingissä** Mellunkylän, Roihuvuoren ja Herttoniemen sekä **Vantaalla** Korson ja Länsimäen kaupunginosiin sekä niiden lähialueille.

4V-hankkeen toteuttivat yhteistyössä Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit sekä Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy. Vuosina 2008–2011 toiminut hanke sai rahoitusta EU:lta Etelä-Suomen kilpailukykyä ja työllisyyttä tukevasta EAKR-ohjelmasta sekä kansallista rahoitusta Uudenmaan liitolta.

Aineettomien lahjojen korttipaja ja infopöytä

Avainsanat: asukkaat, koulu, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, päivähoito, järjestöt, toimintavinkki, jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys, kestävä elämäntapa

Kenelle: asukkaat, asukasjärjestöt, kirjastot, asukastilat

Tavoite

Tavoitteena on kiinnittää huomiota joulun ajan kulutukseen ja lisätä kestävä kehityksen tietoutta osallistujien keskuudessa. Yhdessä tekemisen lähtökohtana on alueen asukkaiden tutustuminen ja sosiaalisten kontaktien luominen.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Aineettomien joululahjakorttien askartelupaja ja kestävä joulun infopöytä voivat olla osa alueellisia tapahtumia ja kirjastojen ohjelmaa. Kestävä joulun infopöytää pitämään voidaan tilata esimerkiksi ympäristöneuvoja paikalliselta jäteneuvontaa tarjoavalta taholta. Neuvoja vastailee kysymyksiin, jakaa materiaaleja ja kertoo kestävä kulutuksen teemoista kiinnostuneille. Askartelupajassa valmistetaan aineettomien lahjojen lahjakortteja.

Toteuttaminen

Aineettomien lahjakorttien askartelupajojen vetäjinä voivat toimia kädentaidoista kiinnostuneet neuvojat tai muut aiheen asiantuntijat. Pajat kestävät 1-3 tuntia, ja osallistua voivat niin lapset kuin aikuisetkin. Teemaan sopien kannattaa käyttää kierrätysmateriaalia lahjakorttien toteutuksessa. Toiminta sopii hyvin jo olemassa olevan alueellisen tapahtuman yhteyteen, tai paikkaan jossa käy tai jonka ohi kulkee paljon ihmisiä (esimerkiksi kirjastot, järjestöjen tilat, asukastalot jne.).

Korttipajan vetäjä tuo mukanaan tarvittavat askarteluvälineet ja -materiaalit. Kulutusneuvonnasta vastaavalta taholta saa materiaaleja sekä neuvojan kertomaan kulutuksesta ja sen ympäristövaikutuksista, jätteen synnyn ehkäisystä sekä lajittelusta.

Toimintaa markkinoidaan paikallisille yhteistyökumppaneille ja tapahtumapäivänä lisäksi tapahtumapaikalla. Kirjastoilla on omat kanavansa, esimerkiksi viikko-ohjelmaa näyttävä mainostaulu.

Resurssit

Järjestelyt vaativat vain pienen työmäärän. Toteutus resurssineen on osin riippuvainen maksullisista neuvojista, mutta ulkopuolista neuvojaa ei välttämättä tarvita lainkaan, mikäli järjestäjätahoilta löytyy osaamista askartelupajan ohjaamiseen. Materiaalikustannukset pysyvät alhaisina käytettäessä pääasiassa kierrätysmateriaaleja.

Kokemuksia

Aineettomien lahjojen korttipajoja ja jouluisia kulutusneuvontaa on järjestetty pääkaupunkiseudun kirjastoissa kahdeksan kertaa sekä erillisinä tapahtumina että muiden asukastapahtumien yhteydessä. 4V-hankkeen lisäksi mukana toteuttamassa ovat olleet HSY, Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy sekä kirjastoja ja asukasjärjestöjä. Kirjastot ovat tarjonneet pajoille tilat, kierrätysmateriaalit askartelua varten on saatu Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksen askartelupörssistä ja neuvontamateriaalit on toimittanut paikallisesta jätehuollosta vastaava HSY. Kierrätyskeskuksen ympäristöneuvoja on ohjannut askartelupajaa ja HSY:n neuvoja pitänyt infopöytää. Askartelupajassa valmistetuissa aineettomien lahjojen lahjakorteissa on luvattu läheisille muun muassa kynttiläillallisia kotona, lautapeli-iltoja, satuhetkiä ja luontoretkiä.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Toiminta on ympäristöystävällistä ja se vähentää esimerkiksi jätteiden määrää ja materiaalien käyttöä, kun tavaran sijasta annetaan aineeton lahja. Tapahtumat lisäävät osallistujan tietoja kulutuksen vaikutuksista ja vaihtoehtoista sekä tarjoavat sosiaalisia kontakteja mukavan yhdessäolon muodossa. Aineeton lahja on usein hyvin edullinen tai ilmainen, jolloin lahjanantaja säästää myös rahaa.

Yhteystiedot

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Eija Koski

Alueellinen leiriyhteistyö

Avainsanat: osallisuus, yhteisöllisyys, yhteistyö, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, asukkaat, kaupunginosa, vapaaehtoistyö, kestävä elämäntapa

Kenelle: alueellisille toimijoille, jotka haluavat järjestää yhteistyössä leirin lapsille.

Tavoite

Maksuton ja ympäristövastuullinen päiväleiri alueen lapsille koulujen loma-aikoina.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Alueen toimijat järjestävät yhteistyössä päiväleirin alueen lapsille. Ohjelman järjestelyvastuu jaetaan eri toimijoiden kesken. Leiristä pyritään saamaan osallistujille ilmainen, joten mukana olevat tahot lahjoittavat työaikaa ja tarvittavia materiaaleja.

Toteuttaminen

Leiri toteutetaan alueellisena yhteistyönä koulujen loma-aikaan. Jokin taho, kuten kaupunginosayhdistys, ottaa vetovastuun. Ajankohta ja tilat sovitaan hyvissä ajoin, vähintään 4 kuukautta ennen leiriä. Yhteisessä kokoontumisessa jaetaan järjestely- ja ohjelmavastuut. Mahdolliset retket sovitaan vierailukohteiden kanssa. Markkinointi aloitetaan 1–2 kuukautta ennen leiriä ja hoidetaan alueen koulujen kanssa yhteistyössä. Tästä sovitaan rehtorien kanssa. Vastuutaho ottaa ilmoittautumiset vastaan. Leirille mahtuu tiloista ja ohjaajamäärästä riippuen 10–30 lasta. Jokaista viittä lasta kohden pitää olla yksi ohjaaja ja lisäksi tarvitaan leirin johtaja. Näiden lisäksi voi olla päivittäin vaihtuvia ohjaajia jotka vastaavat tietyistä ohjelmista. Yläaste–lukioikäisiä nuoria voi ottaa apuohjaajiksi.

Ilmoittautumisajan päätyttyä (2 viikkoa ennen leiriä) lähetetään osallistujille leirikirje. Kirjeeseen on koottu leiriohjelma, mukaan tarvittavat vaatteet ja muut tavarat sekä järjestäjien yhteystiedot. Leirikirjeen mukana lähetetään kuvauslupapyyntö. Jos leirillä halutaan järjestää päätösjuhlat, voidaan tässä vaiheessa kysyä, moniko perheestä on osallistumassa juhliin. Kuvauslupa ja juhlaosallistumislappu palautetaan leirin ensimmäisenä päivänä. Leiriläiset vakuutetaan tapaturmien varalta. Lapset dokumentoivat leiriä koko ajan heidän käyttöönsä annetuilla kameroilla. Myöhemmin leirikuvista voidaan järjestää vaikka näyttely. Leirin järjestämisessä ympäristövastuullisuus on tärkeää. Eväät syödään kestoastioista, retkeillään lähimaastossa kävellen ja pyörällä, askarrellaan kierrätys- ja luonnonmateriaaleista ja mennään ulos säällä kuin säällä.

Resurssit

- Työaikaa vastuutaholta: alueellisen yhteistyöverkoston kokoaminen, sponsoreiden ja tilojen etsiminen, päivien rakenteen suunnittelu, ruokahuollon miettiminen, johtajan ja ohjaajien etsiminen, markkinointi koulujen kautta, ilmoittautumisten vastaanottaminen, leirikirjeen kokoaminen ja lähettäminen sekä yhteys koteihin leirin aikana
- Työaikaa muilta: osallistuminen suunnittelutyöhön, oman vastuupäivän ohjelman suunnittelu sekä ohjaajan/ohjaajien työaika leirillä
- Muita resursseja: tilat, ruokaa, tarvittaessa astioita lainaan, (mahdollisuuksien mukaan kierrätettyjä) askartelu- ja taiteilutarvikkeita

Kokemuksia

Helsingin Mellunmäessä Kulttuuri- ja vapaa-ajantila Mellarissa ja sen välittömässä läheisyydessä toimivat alueelliset tahot järjestivät yhteensä viisi maksutonta päiväleiriä alueen lapsille kesällä 2008 ja 2009. Mukana järjestämässä leirejä olivat Mellunmäki-Yhdistys, Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, Chili-hanke, Leikkipuisto Mellunmäki, Mikaelin seurakunta, Mellunmäen ortodoksinen seurakunta, Hurstin säätiö, Cassandra ry, partiolippukunta Nuoret Kotkat ja 4V-hanke. Vuonna 2008 päävastuu oli 4V-hankkeella ja vuonna 2009 Mellunmäki-Yhdistyksellä. Päävastuutaho vastasi markkinoinnista, kunkin leiripäivän ohjaajista, eväistä ja muista käytännön järjestelyistä.

Ohjelmassa painotettiin lähiympäristöön tutustumista ja monikulttuurisuutta. Leireillä testattiin myös Lennu Liito-orava ja kesäinen kaupunkiseikkailu -leirimateriaalia. Ruokailemassa käytiin Leikkipuisto Mellunmäen (ent. Luosto) kesäruokailussa. Laajan alueellisen toimijajoukon yhteistyö sai alueella positiivista huomiota, ja haasteellisella alueella maksuttoman ja mielekkään toiminnan tarjoaminen oli lapsille huippu juttu.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Yhteistyössä järjestettävä leiri lisää alueellista yhteisöllisyyttä ja lasten turvallisuutta alueella. Ympäristövastuullisesti järjestetty leiri ohjaa lapsia omalta osaltaan tekemään elämässään kestäviä valintoja.

Yhteystiedot

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Eija Koski

Alueellinen ympäristökasvattaja

Avainsanat: yhteistyö, koulu, päivähoito, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, järjestöt, kunnat, kaupunginosa

Kenelle: kunnille, järjestöille, luonto- ja ympäristökouluille, seurakunnille

Tavoite

Alueellinen ympäristökasvattaja toimii tukihenkilönä kestävän kehityksen työssä tietyn alueen kouluille, päiväkodeille, leikkipuistoille ja nuorisotaloille.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Alueellinen ympäristökasvattaja antaa tukea kestävän kehityksen työhön alueen koulujen, päiväkotien, leikkipuistojen, nuorisotalojen ja muiden toimijoiden kasvattajille. Kohderyhmää voi laajentaa myös esimerkiksi ilta- ja iltapäivätoimintaan, seurakuntien kerhotoimintaan ja järjestöjen lapsi- ja nuorisotyöhön. Alueellinen ympäristökasvattaja on toimijalähtöinen konsultti ja kouluttaja. Lisäksi hän toimii tarpeen vaatiessa yhdyslinkkinä kunnan virkamiehiin. Alueellisen ympäristökasvattajan työ tukee kunnan kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista käytännössä. Ympäristökasvattajan näkökulmasta tavoitteena on antaa tukea toimijoille siten, että kestävän kehityksen työstä tulisi luonteva, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen osa toimijoiden työtä.

Toteuttaminen

Alueellinen ympäristökasvattaja voi olla palkattuna kuntaan (esimerkiksi opetus- tai ympäristövirastoon tai jollekin koululle), järjestöön, luonto- tai ympäristökouluun, seurakuntaan tms. Tärkeintä on, että hän saa luotua toiminta-alueellaan toimivan yhteistyöverkoston kunnan toimijoihin ja kunnassa toimiviin muihin tahoihin sekä tietenkin kohdealueen kouluihin, päiväkoteihin, leikkipuistoihin ja nuorisotaloihin. Toiminta-alue voi olla melko suuri, mutta on tärkeää, että se ei muodostu liian suureksi, sillä alueellisen ympäristökasvattajan on kyettävä pitämään aktiivisesti ja henkilökohtaisesti yhteyttä alueen toimijoihin. Ympäristökasvattajalla on hyvä olla työpiste toiminta-alueella.

Alueellisen ympäristökasvattajan työ ohjautuu toimijoiden toiveiden mukaan, joten se on hankalasti ennustettavissa. Annettu työaika ja muut resurssit rajaavat toimintaa, mutta muuten liiallinen etukäteen rajaaminen ei ole hyväksi, vaan on annettava tilaa mielikuvitukselle ja uusille kokeiluille.

Resurssit

- Alueellisen ympäristökasvattajan palkka
- Toimintarahaa tarvittava määrä
- Työtila
- Alueella liikkumiseen polkupyörä, bussilippu tms.

Kokemuksia

Alueellisen ympäristökasvattajan konseptia on testattu kolmessa hankkeessa: Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksen ja Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran hankkeissa Ekoarki ja Ekoarki Vantaalla vuosina 2003–2006 sekä Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksen sekä Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupunkien yhteisessä 4V-hankkeessa vuosina 2008–2011.

Ekoarki-hanke

Alueellisen ympäristökasvattajan konsepti kehitettiin Itä-Helsingissä. Alusta pitäen ajatuksena oli tukea alueen koulujen ja päiväkotien kasvattajia ympäristökasvatukseen liittyvissä asioissa. Kokemukset olivat hyviä.

Ekoarki Vantaalla -hanke

Hankkeessa testattiin alueellisen ympäristökasvattajan toiminnan siirrettävyyttä. Ympäristökasvattaja työskenteli Itä-Vantaalla vuoden ajan ja konseptin siirtäminen tuntui mahdolliselta ja toimivalta.

4V-hanke

4V-hankkeessa alueellisten ympäristökasvattajien työ suunniteltiin Ekoarki-hankkeiden pohjalta tarkemmin. Tavoitteena oli edistää erityisesti kestävän kehityksen ohjelmatyötä, jolloin työn tulokset jäisivät varmemmin elämään. Lisäksi jo varhaisessa vaiheessa päätettiin että koulujen ja päiväkotien hyväksi kokemat käytännöt kerätään talteen muiden toimijoiden tueksi. Hankkeessa julkaistiin saatujen kokemusten ja alueellisten ympäristökasvattajien yhteisen työn perusteella koulujen ja päiväkotien kestävän kehityksen oppaat.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Alueellinen ympäristökasvattaja edistää kestävän kehityksen osaamista toiminta-alueensa kouluissa, päiväkodeissa, leikkipuistoissa ja nuorisotaloissa. Strategioiden tavoitteet muuttuvat käytännön toiminnaksi. Kestävän kehityksen työstä tulee suunnitelmallista ja luonteva osa alueen toimijoiden työtä.

Yhteystiedot

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Eija Koski

Haastatteluin nuorten näkemykset asuinalueestaan kuuluviin

Avainsanat: osallisuus, koulu, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, asukkaat, kunnat, kaupunginosa

Kenelle: asukkaille, asuinalueiden kehityksestä vastaaville, suunnittelijoille, kaikille osallistavasta suunnittelusta kiinnostuneille

Tavoite

Selvittää nuorten näkemyksiä ja kokemuksia asuinalueestaan. Tavoitteena on hahmottaa nuorten asuinaluearvostuksia ja -toiveita, viihtymisen ja viihtymättömyyden syitä sekä saada nuorten näkökulmaa alueen kehittämistyöhön.

Hyvä käytäntö pähkinänkuoressa

Ryhmä- ja yksilöhaastattelumenetelmiä käyttäen kartoitetaan nuorten käsityksiä, mielipiteitä ja toiveita asuinalueestaan. Saatua tietoa hyödynnetään alueen ja sen palvelujen kehittämisessä.

Toteuttaminen

Haastattelujen suunnittelua varten kootaan eri alojen asiantuntijoista koostuva ryhmä. Ryhmässä voi olla jäseniä esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimesta, kaupunkisuunnittelusta, opetus- ja nuorisotoimesta sekä poliisista. Kysymyksiä on hyvä testata koehaastattelulla. Nuoret on helpointa tavoittaa alueen koulujen, kirjaston ja nuorisotoimen kautta. Haastattelut kannattaa toteuttaa tiloissa, joissa nuoret muutenkin käyvät.

Haastattelut toteutetaan joko yksilö- tai ryhmähaastatteluina. On hyvä, jos keskustelut saadaan nauhoittaa. Jos se ei ole mahdollista, voidaan vastaukset kirjoittaa muistiin. Haastattelujen jälkeen aineisto puretaan tekstiksi ja sen jälkeen aineisto kootaan kysymysten ja sisällön pohjalta teemoittain. Aineiston käsittelyn ja analysoinnin jälkeen laaditaan raportti.

Resurssit

Tarvittavien resurssien määrä riippuu haastattelujen laajuudesta ja raportoinnin luonteesta. Haastatteluiden suunnitteluun, toteuttamiseen ja raportointiin on hyvä varata reilusti työaika.

Kokemuksia

Espoossa selvitettiin suvelalaisten nuorten käsityksiä omasta asuinalueestaan. Haastattelut toteutettiin keväällä ja raportti laadittiin kesällä 2010. Haastattelut toteutettiin sovellettuina fokusryhmähaastatteluina. Kaikki haastattelut nauhoitettiin. Haastatteluja tehtiin 13 ja niissä haastateltiin yhteensä 49 nuorta. Haastateltavat olivat iältään 13-16 -vuotiaita.

Nuorilta kysyttiin mm. seuraavia kysymyksiä: Millaista täällä on asua, viihdytkö? Mitkä ovat asuinalueesi hyvät ja huonot puolet ja miksi? Mitä alueen palveluja käytät ja miksi? Miten parannettaisiin alueen asukkaiden (eri ryhmien) välejä? Miten asuinalueettasi tulisi kehittää? Haastattelut purettiin tekstiksi, käsiteltiin teemoittain ja analysoitiin. Tältä pohjalta tuotettiin raportti, jossa tuloksia vertailtiin myös muihin vastaaviin tutkimuksiin sekä yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Nuorten omalle puheelle haluttiin antaa mahdollisimman paljon tilaa ja siksi lainauksia esitettiin paljon.

Tuloksia hyödynnetään Suvelan alueen kehittämisessä. Raportti on herättänyt paljon kiinnostusta ja sen on toimitettu muun muassa hyvinvointityöryhmälle, alueen kehittämisestä vastaaville tahoille (mm. kaupunkisuunnittelu, tekninen keskus), kouluille, nuorisotoimeen, asukaspuistoon, vuokratyöyhtiöiden isännöitsijöille ja johdolle, alueen ravintoloille, aluehallintoviranomaiselle, seurakuntaan ja poliisille.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Menetelmä antaa nuorille mahdollisuuden vaikuttaa ja tulla kuulluksi, mikä parhaimmillaan voimauttaa ja voi lisätä alueella viihtymistä ja yhteisöllisyyttä. Alue tunnetaan enemmän omaksi kun sen asioihin saadaan vaikuttaa, ja siten myös vastuunkantaminen yhteisen alueen viihtyvyydestä voi voimistua.

Yhteystiedot

Espoon sosiaali- ja terveystoimi, Kristiina Alppivuori

Hiilineutraali tapahtuma

Avainsanat: järjestöt, kunnat, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, toimintavinkki, kestävä elämäntapa, energian- ja vedensäästö, asukastoiminta

Kenelle: tapahtumien tai leirien järjestäjille

Tavoite

Tapahtuma ei aiheuta ilmastomuutosta kiihdyttäviä päästöjä. Herätetään keskustelua kestävästä elämäntavasta kävijöiden parissa sekä mahdollisesti myös mediassa.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Suunnitellaan tapahtuma niin, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän ilmastomuutosta kiihdyttäviä päästöjä. Tehdään laskelma päästöistä, joita ei huolellisellakaan suunnittelulla voida estää syntymästä. Tapahtumasta aiheutuneista päästöistä maksetaan kompensatiomaksu.

Toteuttaminen

Usein tapahtuman merkittävimmät ilmastovaikutukset syntyvät liikkumisesta. Näitä voidaan vähentää valitsemalla tapahtuman paikaksi kävijöitä lähellä ja/tai hyvien kulkuyhteyksien päässä oleva paikka. Kävijöille kannattaa järjestää yhteiskuljetus tai ohjata heidät joukkoliikenteeseen ja kevyeen liikenteeseen viestimällä vaihtoehtoista ja sisällyttämällä matkalippu tapahtuman hintaan.

Liikkumisen lisäksi ilmastovaikutuksia syntyy lämpö- ja sähköenergian käytöstä, ruoasta sekä muista hankinnoista ja niistä syntyvistä jätteistä. Liitteenä olevan kestävä toiminnan tarkastuslistan avulla voit tarkastaa, onko olennaisimmat päästöt vähentävät toimenpiteet tehty.

Lopuksi voidaan laskea tai arvioida syntyneet päästöt. Laskeminen ei itse asiassa ole vaikea: hyvä paikka tutustua aiheeseen on www.ilmastolaskuri.fi. Apua ja "virallista" tarkastusta voi myös pyytää joltakin asiantuntijataholta, esimerkiksi Suomen Luonnonsuojeluliitolta tai Suomen ympäristökeskuksen ilmastotohtoreilta. Kun syntyneiden päästöjen suuruus tiedetään voidaan aiheutettujen päästöjen vastineeksi rahoittaa päästöjä vähentäviä hankkeita muualla maailmassa. Tällöin puhutaan päästöjen kompensoinnista. Kompensatiota tekevät useat yksityiset yritykset sekä muutamat järjestöt. Kannattaa suosia sertifioituja toimijoita.

Resurssit

Ympäristöä säästäväillä toimilla, kuten jätemäärän ja energiankulutuksen vähentämisellä, voidaan saada aikaan säästöjä. Kompensatioon on varattava rahaa. Laskentaan on varattava aikaa. Yksi hyvä tapa on aloittaa sellaisesta tapahtumasta joka on järjestetty jo aikaisemminkin ja josta on näin ollen löydettävissä joitakin tietoja aikaisemmilta vuosilta kuten sähkönkulutus, kävijöiden määrä

jne. Työn helpottamiseksi voidaan laskennassa myös tehdä joitakin rajauksia mukaan otettavista toiminnoista. Myös viestinnän suunnitteluun kannattaa käyttää jonkin verran aikaa.

Kokemuksia

Pääkaupunkiseudun partiolaisten Jämijärvellä vuonna 2008 järjestämä piirileiri Aihki toteutettiin hiilineutraalisti. Myös leirin ohjelman pääteemana oli kamppailu ilmastonmuutosta vastaan. Ohjelmapiisteissä saattoi muun muassa kokeilla, kuinka paljon sähköä jaksaa tuottaa polkupyörällä. Aiheutuvien päästöjen minimoimiseksi lähes 4 000 partiolaista kuljetettiin leirille junalla. Leirillä kulutetun paperin ja muun syntyvän jätteen määrä pyrittiin minimoimaan muun muassa välttämällä tarpeetonta tulostusta. Myös vierailupäivänä saapuville vanhemmille järjestettiin yhteiskuljetuksia bussilla. Silti leiri tuotti 225 tonnia hiilidioksidipäästöjä. Päästöistä:

- 57 % syntyi leirin vierailupäivän autoliikenteestä
- 20 % leirin osallistujien kuljetuksista
- 5 % kaasun kulutuksesta
- 8 % jätteiden käsittelystä ja kuljetuksista
- 7 % leirin toteuttajien liikkumisesta ja tavarankuljetuksista
- 3 % painotuotteista. (Ruuantuotanto ei sisälly laskelmiin.)

Aiheutuneista päästöistä maksettiin kompensatiomaksu MyClimate -säätöön kautta. Varoilla osallistuttiin biomassavoimaloiden rakentamiseen Intiassa. Kompensaation osuus leirin kokonaisbudjetista oli alle 1 %. Tapahtumalla saatiin paljon positiivista julkisuutta.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Toiminnassa saadaan kartoitettua kattavasti kaikki ilmastonmuutokseen vaikuttavat päästöt sekä vähennettyä niitä. Näin voidaan myös arvioida, missä tapahtuman osa-alueissa olisi erityisesti parantamisen varaa. Kompensatiomaksujen kautta voidaan myös edistää kestävien tuotantomuotojen käytön lisääntymistä. Lisäksi kävijöiden henkilökohtaisessa elämässä tekemät valinnat saattavat muuttua kestävämmiksi osaamisen aiheesta vahvistuttua.

Yhteystiedot

Pääkaupunkiseudun partiolaiset

Junnut Jeesaa ikäihmisiä

Avainsana: osallisuus, yhteisöllisyys, yhteistyö, koulu, lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminta, vapaaehtoistyö, toimintavinkki

Kenelle: kouluille, nuorisotaloille, palvelutaloille

Tavoite

Tavoitteena on kaventaa nuorten ja ikäihmisten välistä sukupolvien kuilua sekä lisätä yhteisymmärrystä heidän välillään. Toiminta kehittää myös kansalaisvalmiuksia ja alueellista yhteistyötä, lisää yhteisöllisyyttä sekä antaa osallistujille elämyksiä ja riemua.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Nuoret auttavat ikäihmisiä asioissa, joissa ikäihmisillä on avuntarvetta ja nuorilla osaamista. Toiminta lähtee tarpeesta – sitten yhdistetään nuoret ja ikäihmiset.

Toteuttaminen

Toteuttaminen vaatii vapaaehtoisia osallistujia sekä yhteistyötahon. Esimerkiksi koulun tai nuorisotalon nuoret voivat ilmoittautua vapaaehtoiseksi auttamaan läheiselle palvelutalolle, lähikauppaan tai johonkin julkiseen tilaan, jossa ikäihmiset saattavat tarvita apua. Toiminnasta voidaan myös maksaa pientä korvausta esimerkiksi vapaaehtoisen järjestölle tai nuorten yhteiseen matkakassaan, mutta se ei ole välttämätöntä toiminnalle.

Resurssit

- aikuinen vastuhenkilö (esim. nuorisotyöntekijä), työyhteisön tuki, aikaa ja sitoutumista vapaaehtoistyön koordinointiin
- vapaaehtoisista koostuva nuorten ryhmä (esim. 10 nuorta)
- yhteistyökumppani (esim. palvelutalo tai kauppa)
- jokaiselta osallistujalta aikaa (esim. 9 h/kk)
- nuorten jeesajaan roolia tuetaan esimerkiksi t-paidoilla, nimilapuilla ja kaupassa pöytäständeillä

Kokemuksia

Junnut Jeesaa -toimintaa lähdettiin suunnittelemaan HOK-Elannon toiveesta. Pilottihankkeeseen lähti mukaan helsinkiläisellä Kettutien nuorisotalolla toimiva Cosmo-ryhmä. Toiminnan lähtökohtana oli ikäihmisten olemassa olevat tarpeet. Auttamistoimintaa on järjestetty paikallisessa S-marketissa ja palvelukeskus Meriportissa syksystä 2008 alkaen. Kaupassa nuorten tehtävänä on toimia ikäihmisten (ja muiden tarvitsevien) apuna ostosten teossa, tuoteselosteiden lukemisessa ja

ostosten keräämisessä. Palvelukeskus Meriportissa nuoret opastavat kännykän ja internetin käytössä. Auttaminen tapahtuu säännöllisesti.

Ennen varsinaista toimintaa nuoret saivat neljän tunnin perehdytyksen, jossa käytiin läpi ikäihmisten oppimiseen, ikääntymiseen ja muistiin liittyviä asioita sekä keskusteltiin ikäihmisten erityistarpeista. Cosmo-ryhmä kävi S-Market Herttoniemessä tarjoamassa apua noin kaksi kertaa kuukaudessa kolme tuntia kerrallaan. Nuorten työasuna olivat yhtenäiset Junnu Jeesaa -hupparit. Kaupassa näkyvyyttä luotiin aputiskillä sekä banderolleilla. Nuoria kannustettiin kaupassa oma-aloitteisuuteen ja avun tarjoamiseen. Apuna heillä oli koko ajan nuoriso-ohjaaja. Palvelukeskus Meriportissa nuoret kävivät pari kertaa kuukaudessa, viisi nuorta kerralla. Auttamisessa keskityttiin toiveiden mukaisesti tietokoneen ja kännykän käytön opastamiseen. Tapaamiset kestivät noin tunnin kerrallaan.

Cosmo-ryhmän tavoitteena on tarjota mahdollisuus matkustaa ulkomaille nuorille, joilla ei muuten mahdollisuutta olisi. Ryhmä kerää toimintakauden aikana varoja matkaa varten, ja matka johonkin kansainväliseen tapahtumaan toteutetaan kesäisin. Ryhmä vaihtuu syksyisin ja sen yläikäraja on 18 vuotta. Vapaaehtoisia ryhmään tulijoita on paljon eikä ryhmää ole tarvinnut mainostaa. Junnut Jeesaa -toimintaan nuoret lähtivät mukaan auttamisen halusta, tietämättä, että HOK-Elanto maksaa toiminnasta pienen korvauksen. Ansaitut rahat menevät yhteiseen matkakassaan.

Alkuun nuorilla oli toiminnasta ennakkokäsityksiä, mutta he ovat yllättyneet positiivisesti, kuinka mukavaa auttaminen on ollut. Myös alun jännitys on kaikonnut ja nuoret ovat kokeneet toiminnan mukavaksi ja menneet mielellään auttamaan. Ikäihmiset ovat olleet todella mielissään, ja he kokevat avun tärkeäksi ja mielekkääksi. He arvostavat sitä, että nuoret antavat aikaansa ja opastavat, ja nuoret koetaan paremmiksi opettajiksi kuin ATK-alan ammattilaiset. Positiivisen palautteen ansiosta Junnut Jeesaa -toimintaa on laajennettu myös muualle Helsinkiin.

Hyödyt kestävästä kehityksestä

Junnut Jeesaa -toiminta lähentää nuoria ja ikäihmisiä sekä kannustaa nuoria luovaan ja ennakkoluulottomaan toimintaan. Se lisää alueellista yhteistyötä ja yhteisöllisyyttä, luo turvallista kasvuympäristöä sekä antaa hyvää mieltä ja elämyksiä. Lisäksi nuoret saavat työkokemusta ja itseluottamusta sekä tilaisuuden tutustua toimintaan palvelutalolla, kaupassa tai muussa toimintapaikassa.

Yhteystiedot

Kaakkoinen nuorisotyöyksikkö, nuoriso-ohjaaja Hanna Mikkonen

Kattojärjestö keke-toiminnan tukena

Avainsanat: järjestöt, lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminta, motivointi, kestävän kehityksen ohjelma, johtaminen

Kenelle: (katto)järjestöille, piiritason toimijoille sekä muille, jotka tuottavat materiaalia ja palveluita oma alansa toimijoille

Tavoite

Kannustetaan oman alan toimijoita kestävään kehitykseen tuottamalla keskitetysti aiheeseen liittyvää tietoa ja tukipalveluita, joita jäsenjärjestöt ja muut toimijat voivat hyödyntää.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Tarjotaan tietoa ja tukea erityisesti niistä kestävän kehityksen näkökulmista, jotka ovat merkityksellisiä juuri oman alan toiminnassa. Kannustetaan toimijoita ottamaan kestävä kehitys huomioon esimerkiksi antamalla vinkkejä ja ohjeita kestävän kehityksen mukaiseen toimintaan sekä myöntämällä tietyt kriteerit täyttävälle toimijoille tunnustus. Esimerkillisiä toimijoita nostetaan esiin viestinnässä. Lisäksi voidaan ylläpitää nettisivua, jolla on esillä lista tunnustuksen saaneista toimijoista.

Kokemuksia

Suomen Liikunta ja Urheilu ry (SLU) edistää kestävästä kehitystä Reilun Pelin kautta. Reilu peli – Liikunnan ja urheilun eettiset periaatteet -julkaisussa on kuvattu hyviä toimintatapoja kestävän kehityksen eri osa-alueilta. Periaatteet liittyvät esimerkiksi tasavertaisuuteen, monikulttuurisuuteen, ympäristöön, talouteen ja hyvinvointiin. SLU kannustaa kaikkia liikunnan ja urheilun toimijoita Reilun Peliin ja jatkuvaan parantamiseen. Järjestö tarjoaa monenlaista ohjemateriaalia tasavertaisuuden, monikulttuurisuuden ja ympäristötyön edistämiseksi liikunta- ja urheiluseuroissa ja -tapahtumissa. Ympäristöasioissa edistyneet seurat, joukkueet ja urheilutapahtuman järjestäjät voivat hakea Liikunnan Ekomerkkiä sekä SLU:n ympäristöpalkintoa. Liikunnan Ekomerkillä on luotu selkeät kriteerit, jotka toimivat arvioinnin ohella ohjenuorana toimintaa kehittäville. Kriteerit ovat:

- Ympäristövastaava on nimetty.
- Käytetään kevyttä liikennettä, yhteiskuljetuksia ja kimppakyytejä.
- Ehkäistään jätteen syntymistä harjoituksissa ja matkoilla.
- Kierrätetään varusteita.
- Ympäristötoimenpiteiden edistymistä seurataan ja siitä raportoidaan kerran vuodessa.

Merkin saajalla on oikeus käyttää Ekomerkki-logoa omassa viestinnässään.

Ekomerkki-järjestelmästä (mm. kehittämisestä, viestinnästä, hakemusten käsittelystä ja merkkien myöntämisestä) vastaa SLU:n työntekijä yhdessä SLU:n ympäristövaliokunnan kanssa. Järjestelmä

on rakennettu toteutustavaltaan kevyeksi ja merkit myönnetään hakemus- ja raportointilomakkeiden perusteella. Myös hakijan paperityötä on pyritty minimoimaan, jotta aikaa ja innostusta jää asioiden toteuttamiseen. Toistaiseksi hakijoiden pieni määrä on mahdollistanut työn hoitamisen SLU:ssa. Suosion kasvaessa hakemusten käsittelyä siirretään mahdollisuuksien mukaan lajiliittojen seuratoiminnasta vastaaville.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Materiaaleissa ja tukipalveluissa voidaan keskittyä niihin kestävän kehityksen näkökulmiin, joilla on erityisen suuri merkitys omassa toiminnassa. Tällöin työpanosta kohti saatu vaikutus on suurempi kuin keskittyessä yleiseen kestävän kehityksen toimintaan.

Yhteystiedot

Suomen Liikunta ja Urheilu ry

Kestävän kehityksen määrittely lasten ja nuorten kanssa

Avainsanat: osallisuus, koulu, päivähoito, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, toimintavinkki, kestävä elämäntapa

Kenelle: lapsi- ja nuorisoryhmien kanssa työskenteleville

Tavoite

Hahmottaa yhdessä lasten ja nuorten kanssa, heidän omista lähtökohdistaan käsin, mitä kestävä kehitys tarkoittaa ja miten se liittyy lasten ja nuorten omaan elämään.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Kestävälle kehitykselle ei ole olemassa yleisesti hyväksyttyä määritelmää ja se jääkin usein sanahelinäksi, jolle on hankala löytää yhtymäkohtia omasta arjesta. Toisaalta kestävä kehityksen näkökulmien sisäistäminen osaksi omaa elämää on olennaisen tärkeää. Lasten ja nuorten kanssa aihetta kannattaa lähestyä toiminnallisesti ja heidän omasta näkökulmastaan. Työpajatyöskentelyssä voidaan tarkastella kestävästä kehityksestä oman elämän ja omien valintojen kautta.

Toteuttaminen

Luovat ja toiminnalliset menetelmät tuovat vaihtelua arkiseen toimintaan ja tekevät kestävä kehityksen kysymykset näkyväksi lasten ja nuorten oman elämän tasolla. Menetelminä voidaan käyttää esimerkiksi satuja ja tarinoita, draamaa, mielipiteen ilmaisemiseen tähtääviä harjoituksia ja askartelua. Olennaista on varata aikaa omalle pohdinnalle ja keskustelulle. Vaikka lapset ja nuoret usein sanovat keskustelun aluksi, etteivät oikein tiedä mitä kestävä kehitys on, huomataan pajan edetessä, että tietoa aiheesta onkin paljon ja se liittyy suoraan myös omaan elämään.

Resurssit

Työpajat voidaan toteuttaa ryhmän omassa luokassa/tilassa. Aikaa kannattaa varata 1–2 tuntia. Pajojen kesto ja toteutus voi muuntaa (ikä)ryhmälle sopivaksi. Ryhmän koosta riippuen tarvitaan 1–3 ohjaajaa. Tarvittavat välineet riippuvat toteutettavasta pajasta, yleensä askartelutarvikkeet ja jätemateriaalit riittävät. Jättemateriaaleja voidaan saada esim. lasten vanhemmilta.

Kokemuksia

Korson päiväkodin eskarit keskustelivat kestävästä kehityksestä, kun paikalle ryntäsi Keke-orava kertoen, että hänen kotipuunsa on kaadettu. Lapset keksivät päiväkodin seinälle kiinnitetyn puun, josta Keke saisi uuden kodin. Puusta puuttui kuitenkin lehdet. Ne saatiin tekemällä Keken jalanjälkitemä, jossa oli keke-aiheisia monivalintakysymyksiä lasten omaan elämään liittyen. Lapset vastasivat kysymyksiin pareittain numerolappuja nostamalla. Testin jälkeen lapset leikkasivat

paperista lehden, johon jokainen painoi sormivärillä oman jalanjälkensä. Lopuksi lapsilta kerättiin ideoita, kuinka he itse voivat edistää kestävästä kehitystä. Jäljet ja ideat kiinnitettiin puun lehdiksi.

Ankkalammen päiväkodin eskarit perehtyivät aiheeseen sadun avulla. Satu kertoi Ankkalammen saaresta, jonka jokaisella asukkaalla oli tärkeä tehtävä saaren ja sen asukkaiden hyvinvoinnin ylläpitämisessä. Mitä jos maanviljelijää, opettajaa tai muusikkoa ei olisikaan? Keskusteltiin sadusta sekä lasten omista ja unelmien kodeista ja kaupungeista. Askarrettiin unelmien kaupunki unelmataloineen. Kaupunkiin kohosi myös mm. toimistorakennuksia, satama, leikkipuisto, koulu, leipomo, biovessa, poliisi- ja paloasema, uimahalli, mainoskylttejä, roska-astioita, tähystystorni ja puita. Lapset halusivat myöhemmin maalata kaupungin ja muovailta sinne ihmisiä taikataikinasta.

Vantaan seudun steinerkoulun ysiluokkalaiset aloittivat kestävästä kehityksen eri ulottuvuuksien käsittelyn Kumman ottaisit? -mielipidejanalla. Pikavippi vai säästäminen? Banaani vai mustikka? Valintoja perusteltiin ja keskustelua syntyi. Seuraavaksi tutustuttiin tarinan kautta kuvitteelliseen hahmoon, 17-vuotiaaseen nuoreen mieheen ja hänen vanhempinsa. Tarina oli kärjistetty ja siinä tuotiin esiin kestävästä kehityksen eri ulottuvuuksia. Oppilaat valitsivat pienryhmissä yhden tarinan hahmoista tarkasteluun ja pohtivat missä kohdassa tarinaa hahmo toimii kestävästä kehityksen vastaisesti ja miten hahmo olisi voinut toimia paremmin. Ryhmien tehtävänä oli tuottaa pohdinnan tulokset muille näkyväksi kuvana, tekstinä tai esityksenä. Lopuksi vedettiin päivän teema yhteen.

Korson nuorisotilan nuorten kanssa pohdittiin, mitä on kestävä kehitys. Vetäjät olivat kirjoittaneet lapuille kestävästä kehityksen eri ulottuvuuksiin liittyviä väittämiä (En ota pikavippejä, En roskaa jne). Nuoret ryhmittelivät väittämät sen mukaan, mihin kestävästä kehityksen ulottuvuuteen ne liittyivät. Havaittiin, että monet väittämät liittyivät useampaankin keke- ulottuvuuteen. Pidettiin myös ekologiseen kestävyysliikkeen tietovisa. Lopuksi käytiin läpi seinällä olevia väittämiä, ja nuoret kertoivat mitä he tekevät ja olisivat valmiita tekemään kestävästä kehityksen edistämiseksi. Laput ja kestävästä kehityksen ulottuvuudet jäivät näkyviin nuorisotilan seinälle, ja nuoret saivat tehtäväkseen käydä viikoittain valitsemassa tauluista asian, jonka aikovat jatkossa toteuttaa.

Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijat toteuttivat pajat 4V-hankkeessa.

Hyödyt kestävästä kehityksen kannalta

Kestävästä kehityksen ja sen eri ulottuvuuksien käsittely lisää tietoisuutta kestävästä elämäntavan merkityksestä. Kun kysymykset tuodaan lähelle lapsia ja nuoria ja he saavat itse oivaltaa kytkökset omaan elämäänsä, voivat ajatukset myös siirtyä käytäntöön kestävinä valintoina. Yhteinen toiminta ja pohdinta tarjoaa lapsille ja nuorille osallisuuden kokemuksia sekä lisää yhteishenkeä.

Yhteystiedot

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Eija Koski

Kestävän kehityksen ohjelman perusmalli

Avainsanat: osallisuus, yhteisöllisyys, koulu, päivähoito, lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminta, kunnat, kestävän kehityksen ohjelma, jätteen syntyyn ehkäisy ja kierrätys, energian- ja vedensäästö, kestävä elämäntapa

Kenelle: kouluille, päiväkodeille, leikkipuistoille, nuorisotiloille

Tavoite

Koulun, päiväkodin, leikkipuiston, nuorisotilan tai muun vastaavan yhteisön kestävän kehityksen ohjelma, joka auttaa edistämään järjestelmällistä kestävän kehityksen kasvatusta sekä kestäviä arkikäytäntöjä.

Hyvä käytäntö pähkinänkuoressa

Koulu, päiväkotiki tai muu yksikkö laatii kestävän kehityksen ohjelman, jonka avulla kestävästä kehityksestä tulee kiinteä osa arkea sekä kasvatus- ja opetustyötä. Kestävän kehityksen ohjelma voidaan jakaa viiteen vaiheeseen: 1) keke-työryhmän perustaminen ja vuoden keke-teeman valinta, 2) lähtötilanteen kartoitus, 3) ohjelman suunnittelu, 4) teeman toteutus sekä 5) loppukartoitus. Kaikissa vaiheissa lasten ja nuorten osallistuminen on keskeisessä roolissa, ja työtä ohjaavat jatkuvan parantamisen sekä koko työyhteisön sitoutumisen periaatteet.

Toteuttaminen

Kestävän kehityksen ohjelmatyön suunnitelmallinen toteuttaminen vastaa työvaiheiltaan minkä tahansa toiminnan suunnittelua. Kestävän kehityksen ohjelmatyö aloitetaan perustamalla keke-työryhmä, jossa on mukana sekä henkilökuntaa että päiväkodin lapsia tai koulun oppilaita. Lapsilla tai nuorilla voi olla lisäksi oma keke-ryhmä, jota aikuinen koordinoi. Keke-työryhmä valitsee vuodelle kestävän kehityksen teeman, jonka ympärille koko yhteisön keke-toiminta suunnitellaan. Tämän jälkeen kartoitetaan alkutilanne. Esimerkiksi energiateemassa voidaan tarkastella vallitsevia energiankulutuskäytäntöjä ja kulutuslukemia ja lähiympäristöteemassa kartoittaa lähialueen tuntemusta sekä kauniita, rumia, pelottavia ja suosikkipaikkoja. Kartoituksen pohjalta valitaan kehittämiskohteet ja tavoitteet, ja suunnitellaan teeman toteutus. Käytännön toteutuksessa varmistetaan lasten ja nuorten osallistuminen, teeman näkyminen arjessa ja opetuksessa, yhteistyö ulkopuolisten tahojen kanssa ja koko työyhteisön sitoutuminen. Toimintavuoden lopuksi kartoitetaan lopputilanne ja arvioidaan onnistumiset ja parantamistarpeet. Tämän jälkeen valitaan uusi teema seuraavalle vuodelle tai jatketaan samaan teemaan syventymistä.

Resurssit

Kestävän kehityksen ohjelma ei välttämättä vaadi koulun tai päiväkodin perustyöstä erillisiä resursseja, mutta mahdollisuuksien mukaan kannattaa ainakin käynnistysvaiheeseen varata ylimääräistä työaika. Keke-työryhmä voi koulussa kokoontua esimerkiksi tarkoitukseen varatulla välitunnilla, ja päiväkodissa ryhmän työskentely sulautuu muuhun toimintaan luontevasti. Monet suunniteltavista keke-käytännöistä kuuluvat osaksi arkitoimintoja eivätkä siten aiheuta ylimääräistä työtä. Myös koulun ja päiväkodin toimintavuoteen luonnollisesti kuuluvat retket, juhlat ja teemapäivät voidaan suunnitella keke-näkökulmasta. Kun keke-työ on päässyt kunnolla vauhtiin, hoituvat monet asiat jopa aiempaa vaivattomammin, lasten ja nuorten saadessa ja ottaessa vastuuta.

Kokemuksia

4V-hanke oli mukana työryhmässä, joka valmisteli koulun kestävän kehityksen ohjelmatyötä kuvaavan esitteen *Keke koulussa – Kestävän kehityksen ohjelma*. Tämän esitteen laajenuksena 4V-hankkeessa laadittiin kestävän kehityksen oppaat *Keke koulussa* ja *Keke päiväkodissa*, joihin myös kestävän kehityksen ohjelman perusmalli sisältyy. Oppaissa esitellään keke-työn eteneminen vaihe vaiheelta sekä annetaan runsaasti innostavia esimerkkejä ja taustatietoa koulun tai päiväkodin keke-työtä vauhdittamaan. Lisäksi 4V-hankkeessa tehtiin saman perusmallin pohjalta kirjanen *Keke leikkipuistossa – Leikkipuiston kestävän kehityksen ohjelma*.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Parhaimmillaan kestävän kehityksen ohjelman toteuttaminen edistää kaikkia kestävän kehityksen ulottuvuuksia: koulun tai päiväkodin ympäristökuormitus vähenee, yhteistyö ja yhteisöllisyys yksikön sisällä ja alueella lisääntyy, rahaa säästyy ja kulttuuriperintöä ja monikulttuurisuutta arvostetaan entistä enemmän.

Yhteystiedot

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Eija Koski

Kimppakyytiringin perustaminen

Avainsanat: asukkaat, yhteistyö, järjestöt, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, energian- ja veden säästö

Kenelle: järjestöille, yhdistysten ja muiden yhteisöjen jäsenille

Tavoite

Yhdistää kuljetuksia ja siten säästää rahaa, ympäristöä ja aikaa.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Harrastuskerhon, naapuruston tai muun porukan kesken pohditaan, onko kimppakyydeille tarvetta ja mahdollisuuksia. Suunnitellaan kimpparingit lähellä tai luontevien kulkureittien varrella asuvien kesken. Sovitaan yhteisistä säännöistä. Kerätään yhteystiedot ja jaetaan ne kaikille osapuolille. Vältetään yksin autolla ajamista: tarjotaan ja kysytään autokyytiä tai kuljetaan julkisilla.

Toteuttaminen

Jos kulkee säännöllisesti autolla harrastus-, työ- tai muuhun paikkaan, kannattaa selvittää, voisiko kuljetuksia yhdistää muiden samaan toimintaan osallistuvien kanssa. Järjestö voi myös kannustaa tähän kehottamalla kerhojaan järjestämään kokoontumisia tai vanhempainiltoja, joissa kartoitetaan osallistujien asuinpaikat ja suunnitellaan sen perusteella luontevat kimpparingit.

Kokoontumisessa apuna voi käyttää karttaa, johon merkitään aluksi kaikkien asuinpaikat. Kimppaporukka voi kulkea myös bussilla. Erityisesti lapsille saatetaan tarvita aikuista opastamaan bussimatkalle. Myös tällöin voidaan muodostaa kimpparinkejä, niin että lähialueen lapset matkustavat yhden aikuisen seurassa.

Kimpparingeille on hyvä sopia yhteiset säännöt, jotka voivat liittyä kyytien ja kyyditettävien ajoissa olemiseen, esteistä ilmoittamiseen ja varajärjestelmiin, ajonopeuksiin ja turvalliseen liikennekäyttäytymiseen, tasapuolisuuteen ja vastavuoroisuuteen. Mikäli porukassa on autottomia, voidaan miettiä taloudellisia korvauksia tai aktiivisempaa osallistumista porukan muuhun toimintaan.

Kun kimpparingeistä on sovittu, kerätään kaikkien yhteystiedot ja jaetaan ne kaikille osapuolille. Kimppakyytien sopimiseen voi käyttää esimerkiksi sähköpostia tai Doodlea, joka on nettipohjainen ja maksuton aikatauluttamiseen sopiva ohjelma. Kuljetuksista voidaan myös sopia edellisessä tapaamisessa tai vaikka perinteisesti soittamalla. Sekä kuljetusta tarvitsevien että niitä tarjoavien kannattaa kuitenkin olla aktiivisia, jotta rinki alkaa toimia.

Resurssit

Yksi esimerkiksi vajaan tunnin mittainen tapaaminen, jossa rinki käynnistetään. Tämän jälkeen kimppakyytiringeillä lähinnä vähennetään resurssien käyttöä.

Kokemuksia

Helsingissä toimivan Oulunkylän Kiekko-kerhon kimppakyytitoiminnalla on jo pitkät perinteet. Jääkiekon pelaaminen vaatii paljon varusteita, eikä tavaroita aina ole mahdollista säilyttää jäähallilla. Autokuljetus on silloin lähes välttämättömyys. Kun kuljetukset tehdään kimppakyydeillä säästetään aikaa ja rahaa sekä vähennetään kuljetuksista aiheutuvia ympäristöhaittoja.

Joukkueita kehoitetaan kauden alussa pitämään kokous, jossa vaihdetaan jäsenten tai heidän vanhempiensa yhteystiedot. Kartan avulla katsotaan lähekkäin tai luontevien ajoreittien varrella asuvien osoitteet ja muodostetaan noin kolmen perheen rinkejä. Myös kimppakyytien pelisäännöistä sovitaan: turvavyöt kiinni, myöhästymisestä ilmoitetaan, autoissa ei syödä, nopeusrajoituksista pidetään kiinni jne. Ennen kaikkea innostetaan rinkeläisiä tarjoamaan ja pyytämään toisiltaan kyytejä tekstiviestein ja sähköpostein, sillä täydet autolliset tuovat paljon etuja ja pelaajistakin on hauskaa matkustaa yhdessä.

Oulunkylän Kiekko-kerho kannustaa joukkueita toimintaan jakamalla vuosittaisen ympäristöpalkinnon. Joukkueet saavat pisteitä erilaisista ympäristön hyvinvointia lisäävistä toimista, kuten toimivien kimppakyytirinkien järjestämisestä ja kestonukien käyttämisestä, ja eniten pisteitä kerännyt palkitaan.

Hyödyt kestävästä kehityksestä

Yhdistämällä automatkoja kimppakyydeiksi vähennetään ajoista syntyviä ilmansaasteita. Autoilu kiihdyttää ilmastonmuutosta, lisää paikallisesti ilmanlaatua heikentäviä pienhiukkasia ja nostattaa katupölyä. Vähentämällä autojen ja siten ajettavien kilometrien määrää, myös matkasta syntyvät päästöt vähenevät ja ilmansaasteiden vaikutukset terveyteen vähenevät.

Kimppakyydit lisäävät myös tasa-arvoa ja osallistumismahdollisuuksia, sillä myös autottomat jäsenet voivat osallistua tapahtumiin, joihin pääseminen edellyttää autolla matkustamista. Myös sosiaalisten kontaktien määrä saattaa lisääntyä. Kimppakyydeillä vähennetään myös matkustamiseen käytettäviä kuluja ja siten helpotetaan yhteisön taloudellista tilannetta.

Yhteystiedot

Oulunkylän Kiekko-kerho, Helsinki

Lasten ja nuorten osallistuminen kaupunkisuunnitteluun

Avainsanat: osallisuus, koulu, päivähoito, lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminta, toimintavinkki

Kenelle: kouluille, päiväkodeille, lasten ja nuorten vapaa-ajan toimintaa järjestäville, kaupunkisuunnittelun toimijoille

Tavoite

Tavoitteena on tuoda lasten ja nuorten näkökulmaa kaupunkisuunnitteluun. Samalla lapset ja nuoret pääsevät vaikuttamaan omaan elinympäristöönsä sekä saavat osallisuuden kokemuksia.

Hyvä käytäntö pähkinänkuoressa

Lapset ja nuoret tutustuvat työpajassa omaan lähiympäristöönsä eri aistein ja arvioivat sitä eri menetelmin. Havaintoja käsitellään suullisesti, kuvin ja kirjoituksin, minkä jälkeen tehdään parannusehdotuksia. Lasten ja nuorten mielipiteet toimitetaan kaupunkisuunnittelijoille tai muille tahoille, jotka voivat hyödyntää mielipiteitä suunnittelutyössä. Lapset ja nuoret ovat kiinnostuneita omasta elinympäristöstään ja näkevät kauneutta siellä, missä aikuiset eivät välttämättä näe ja toisaalta ihmettelevät avoimesti mieltä askarruttavia asioita.

Toteuttaminen

Ennen työpajan toteuttamista on suunniteltava pajan sisältö ja valittava tarkasteltavat kohteet sekä mietittävä miten pajan tulokset kootaan ja miten niistä viestitään. Lapsi- ja nuorisoryhmät tavoittaa parhaiten suoralla yhteydenotolla kouluun, päiväkotiin, nuorisotaloon jne. Pajat toteutetaan osin ulkona lasten tai nuorten omassa elinympäristössä ja osin sisällä koulussa, päiväkodissa tai muussa ryhmän kokoontumistilassa. Pajat voi vetää ryhmän oma ohjaaja tai suunnitteluprosessia vetävän tahon tarjoama ohjaaja. Pajojen jälkeen kootaan tulokset raportiksi, joka toimitetaan kohteen suunnittelusta vastaavalle taholle.

Resurssit

Ohjaajia tarvitaan 1–3 riippuen ryhmän koosta ja lasten tai nuorten iästä. Ajankäyttö riippuu toteutuksesta. Suunnitteluun tarvitaan aikaa muutama tunti. Pienempien lasten kanssa tunti on sopiva aika pajan kestoksi, vanhempien lasten ja nuorten kanssa voidaan käyttää useampi tunti. Toteutustavasta riippuen välineiksi voidaan tarvita piirustustarpeita, kameroita, tietokoneita tekstin- ja kuvankäsittelyohjelmiseen ja/tai lasten mielenkiinnon herättävää rekvisiittaa.

Kokemuksia

Asukkaiden ääni haluttiin kuuluviin Vantaalla *Korson keskustasuunnitelman* päivittämistyössä. Mielenkiintoa kerättiin prosessin aikana yleisesti asukkailta sekä erikseen lapsilta, nuorilta, vanhuksilta ja maahanmuuttajilta. Lasten ja nuorten työpajoissa koottiin mielenkiintoa, jotka toimitettiin kootusti muiden asukasmielipiteiden kanssa kaupunkisuunnittelukeskukseen sekä muille kaupungin kehittämiseen liittyville tahoille. Pajat toteuttivat Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijat 4V-hankkeessa.

Lumon lukion valokuvauskurssilaiset kävelivät Korson keskustassa pienissä ryhmissä ja valokuvasivat kohteita, joissa oli heidän mielestään kehittämistarpeita. Kuvia muokattiin kuvankäsittelyohjelmalla ja niistä muodostettiin ennen–jälkeen-kuvapareja. Kuvissa esiintyviä teemoja olivat esimerkiksi viihtyisyys, esteettisyys, turvallisuus, vehreys, siisteys ja töhryttömyys, houkuttelevuus ja toiminnan järkevyyt.

Leppäkorven koulun ekaluokkalaiset piirsivät oman unelmiensa keskustan. Tehtävästä heränneet lasten ajatukset kirjattiin muistiin. Keskeisimpiä teemoja kuvissa olivat leikki puistot, uimahalli, karkkikauppa, puistot, turvallisempi koulumatka, luonnonläheisyys, siisteys sekä harrastetilat. Neljäsluokkalaiset kirjoittivat hyviä ja huonoja asioita Korson keskustasta. Toiveina olivat karkkikauppa, eri urheilulajien harrastuspaikat, puistot sekä erilaiset kaupat ja ravintolat. Ikäviä asioita olivat humalaiset ja baarit, roskat, töhryt ja turvattomuus.

Ankkalammen ja Korson päiväkodin eskariryhmät tekivät kävelykierrokset päiväkodin lähiympäristössä. Aluksi tarkastettiin, että kaikki aistit ovat mukana – niille oli tarvetta matkan aikana. Lisäksi mukaan otettiin taulunkehukset, joilla kehystettiin mielenkiintoisia kohteita. Viisi pysähtymispaikkaa valittiin etukäteen. Matkan varrella keskusteltiin monenlaisista asioista ja ihmeteltiin esimerkiksi liikuntaesteisten ramppeja, bussipysäkkiä, ambulanssia, graffiteja, eksymistä, koirankakkaa, kaikua, kaupungin äänimaisemaa, ötököitä, roskia ja muurahaiskekoa.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Kun eri asukasryhmät pääsevät kertomaan mielenkiintoa ja vaikuttamaan oman asuinalueensa kehittämiseen, saavat he osallisuuden kokemuksia. Lapset ja nuoret oppivat samalla vaikuttamisen taitoja ja saavat uusia näkökulmia omaan elinympäristöönsä. Kaupunkisuunnittelun keinoin tehtävät parannukset voivat jatkossa edistää alueen viihtyisyyttä, turvallisuutta ja asukkaiden elämän sujuvuutta.

Yhteystiedot

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Eija Koski

Leluton viikko

Avainsanat: koulu, päivähoito, lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminta, toimintavinkki, energian- ja vedensäästö, jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys, kestävä elämäntapa

Kenelle: päiväkotiin, päivähoitoon, leikkipuistoon, alaluokille kouluun, lapsiperheille

Tavoite

Leluttoman viikon tarkoituksena on opettaa lapsia arvostamaan materiaalitonta elämää, itse tekemistä ja luovuutta sekä tutkimaan luonnosta löytyviä raaka-aineita ja vaalimaan olemassa olevia vanhoja leluja. Vanhojen lelujen ja tavaroiden tilalle ei aina tarvitse hankkia uusia.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Lapset viettävät aikaa ilman leluja ja keksivät leikit ja pelit itse.

Toteuttaminen

Päiväkodin ohjaaja kerää lelut lasten avustuksella pois vaiheittain. Lapset saavat valita, mistä leluista luovutaan ensin. Esimerkiksi kukin lapsi voi valita joka päivä yhden lelun, joka laitetaan kaappiin. Lopulta jäljelle jää vain askartelutarvikkeita (paperia, kyniä, wc-paperirullia, luonnonmateriaaleja), kirjoja ja noppa. Muut lelut, pelit ja leikit tehdään ja keksitään itse. Lasten kanssa voidaan askarrella vaikkapa luonnonmateriaaleista pelinappulat, piirtää pelilautaa itse ja keksiä pelille omat säännöt. Aika kuluu hyvin ilman lelujakin. Lapsille ei kerrota milloin leluton aika päättyy. Seurataan milloin lapset eivät enää kaipaa leluja, vaan ovat päässeet ajatuksesta jo vähän yli. Kun on sopiva hetki, lapset saavat päättää, minkä lelun kunakin päivänä ottavat takaisin käyttöön. Seuraavana päivänä otetaan jälleen toiset lelut. Leluttoman jakson aikana pohditaan lelujen merkitystä ja arvoa, sitä miksi tarvitsemme leluja, ja sitä miten lapset voisivat pitää leluistaan paremmin huolta.

Resurssit

Leluttomaan viikkoon ei tarvita ylimääräisiä resursseja.

Kokemuksia

Päiväkoti Kuovissa kerättiin lelut viikoksi pois. Ensin lapset olivat hieman ihmeissään, muutamat jopa harmissaan, mutta lopulta he olivat iloisia eri tavalla vietetystä viikosta, jonka aikana leikittiin erilaisia leikkejä kuin tavallisesti. Lastentarhanopettajan mielestä viikko oli hieman liian lyhyt aika tällaiselle projektille, koska lapset eivät päässeet kokonaan irti leluista, vaan osa heistä kyseli lelujen perään aina aika ajoin. Mielenkiintoisinta oli nähdä miten eri tavalla lapset reagoivat, kun lelut olivat pois. Kun lelut otettiin takaisin käyttöön, lapset olivat iloisia, lelut tuntuivat heille

hetken uudelta ja he saivat uutta intoa leikkiä vanhoilla leluilla. Luonnonmateriaaleja ja itse tehtyjä leluja jätettiin lasten käyttöön myös projektiviikon jälkeen. Paras aika toteuttaa leluton viikko on kevät, kesä tai syksy, koska silloin on eniten tarjolla materiaalia luonnosta.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Leluton viikko kannustaa leikkimään ja puuhaamaan yhdessä erilaisia juttuja, ilman valmiita leluja. Se edistää yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja kestäväää elämäntapaa.

Yhteystiedot

Päiväkoti Kuovi, Helsinki

Lähiympäristöpeli

Avainsanat: osallisuus, yhteisöllisyys, koulu, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, asukkaat, asukastoiminta, kaupunginosa, toimintavinkki

Kenelle: ryhmille, jonka jäsenet asuvat tai toimivat samalla alueella

Tavoite

Lähiympäristöä käsittelevä sananselityspeli, jonka pelaajat tuottavat itse ja jonka avulla tutustutaan lähiympäristöön ja opitaan arvostamaan sitä.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Lähiympäristöpelissä tutustutaan omaan elinympäristöön sanoja selittämällä ja arvaamalla. Kantavana ajatuksena on yhdessä tekeminen ja toisilta oppiminen. Samalla huomataan, että jokaisella on tietoa omasta lähiympäristöstä ja sen paikoista. Osallistujat pääsevät kertomaan näkemyksiään omasta asuinalueestaan. Osallistujat luovat pelin alusta alkaen itse ja siitä tulee siten kohderyhmänsä näköinen. Peliä voi toteuttaa esimerkiksi koulussa, kerhossa tai kaveriporukalla ja se sopii niin lapsille kuin aikuisille. Edellytyksenä on, että alue jota peli käsittelee on osallistujille ainakin jossain määrin tuttu. Peliä voi halutessaan levittää laajemmalle yleisölle printattavana nettiversiona.

Toteuttaminen

Osallistujia pyydetään keksimään itse tai pienissä ryhmissä *sanoja*, joita tulee mieleen omasta lähiympäristöstä, esimerkiksi kaupunginosasta. Sanat voivat liittyä osallistujille tärkeisiin asioihin kuten kotiin, kouluun ja harrastuksiin tai yleisemmin alueen maamerkkeihin ja tapahtumiin. Lasten kanssa pelattaessa voi etukäteen pyytää vanhemmilta ja muilta perheenjäseniltä apua sanojen keksimiseen.

Osallistujien keksimät sanat kootaan yhteen ja poistetaan päällekkäisyydet. Sen jälkeen askaroidaan *kortteja*, joissa on yksi sana kussakin. Kortit voidaan tehdä käsin tai kirjoittaa puhtaaksi tietokoneella. Jotta kortit kestäisivät aikaa, ne kannattaa päällystää tai liimata kartongille. Jos pelaajat ovat lapsia ja mukana on sanoja, jotka tuntuvat liian vaikeilta, voidaan peliä kehittää edelleen ja koota sanasto, josta saa tukea hankalien sanojen selittämiseen.

Pelilauta voidaan toteuttaa monella tapaa. Osallistujat voivat esimerkiksi piirtää kuvia keksimistään sanoista. Piirustukset sommitellaan kartongille ja niiden lomaan piirretään polku, jota pitkin peli etenee. Lisäksi voidaan piirtää teitä, puita jne. Kuvien kannattaa olla melko pieniä, jotta mahdollisimman moni mahtuu pelilaudalle. Pelilautoja voidaan toki tehdä samalla kertaa useampikin. Kohteita voidaan myös käydä valokuvaamassa. Jos käytössä on tietokone, pelilautaa voidaan työstää sen avulla, jolloin kuvia on helpompi muokata ja pelilaudasta saa tarvittaessa useamman kappaleen ryhmän koon mukaan. Pelilauta kannattaa päällystää, jotta siitä riittää iloa pidemmäksi aikaa.

Lähiympäristöpeliä *pelataan* kuten Aliasta. Muodostetaan 3–4 hengen joukkueita. Yksi vuorossa olevan joukkueen jäsenistä selittää korteissa olevia sanoja joukkueelleen. Muut jäsenet arvaavat sanoja, ja jokaisesta oikein arvatusta sanasta joukkue saa yhden pisteen. Selitysvuoro kestää minuutin. Aikaa otetaan tiimalasilla tai sekuntikellolla. Pelilaudalla edetään ansaitun pistemäärän mukaisesti. Tämän jälkeen vuoro siirtyy seuraavalle joukkueelle. Ensimmäisenä maaliin selvinnyt joukkue on pelin voittaja.

Resurssit

Pelilauta ja sanakortit voidaan askarrella tai toteuttaa tietokoneen avulla. Tietokoneversio mahdollistaa pelin laajemman levityksen. Sanojen keksimiseen, pelilaudan ja korttien tekemiseen ja ulkoasun viimeistelyyn voi käyttää useita tunteja, mutta pikaversion laatiminen onnistuu nopeastikin. Materiaaleiksi käyvät hyvin erilaiset ylijäämäpaperit ja -pahvit sekä muut kierrätysmateriaalit. Pelinappuloiksi puolestaan sopivat mitkä tahansa pikkuesineet kuten kolikot tai pinnit. Lisäksi tarvitaan tiimalasi tai sekuntikello. Peliäikää kannattaa varata ainakin tunti.

Kokemuksia

Vantaalaisen Leppäkorven koulun 3A-luokkalaisten lähiympäristöpelissä seikkaillaan Korsossa. Korsopelin sanoja ovat esimerkiksi isovelji, graffiti, nappulakengät, uimahalli, luonto, K-juna, kerrostalo, kokkikerho, liukuovi, sorsa, suojatie, Ankkarock, kesä, kissa, joulupolku, pizzeria, terveysasema, läksyt ja Korson kaiku. Korsopeli toteutettiin 4V-hankkeessa Tikkurilan Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden projektina.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Lähiympäristöpelin toteuttaminen ja pelaaminen on yhteisöllinen ja yhteishenkeä lisäävä prosessi. Mukana olijat saavat osallistumisen kokemuksia ja pääsevät ilmaisemaan mielipiteensä omasta lähiympäristöstään. Pelin toteuttamiseen ja pelaamiseen ei välttämättä tarvita juurikaan materiaaleja.

Yhteystiedot

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Eija Koski

Nuorten seinämaalaus

Avainsanat: osallisuus, yhteisöllisyys, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, asukkaat, järjestöt, kunnat, kaupunginosa, yhteistyö

Kenelle: paikallisjärjestöille, kaupunkisuunnittelusta vastaaville, nuorisotyötä tekeville

Tavoite

Parantaa nuorten asukkaiden osallistumismahdollisuuksia, tuoda alueen nuorten ääni esiin ja kohottaa alueen ja rakennusten yleisilmettä taiteen kautta.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Suunnitellaan ja toteutetaan seinämaalaus eri tahojen yhteistyönä. Paikalliset nuoret ovat keskeisessä asemassa yhteistyössä. Teos toteutetaan näkyvälle paikalle, jolloin arvostus sitä kohtaan on selvä. Kohteen valinnassa otetaan huomioon alueen asukkaiden yleinen mielipide ehostusta kaipaavista paikoista. Kohde voi olla esimerkiksi liikenneväylälle näkyvä rapistunut varastorakennus tai ikävän harmaa meluvalli.

Toteuttaminen

Yhteistyössä kiinteistön omistajan, käyttäjän ja paikallisen nuorisotoimen tai -järjestön kanssa sovitaan seinämaalauksen reunaehdoista (koosta, väreistä, sisällöstä, poistettavuudesta yms.). Teoksen toteuttamiseen pyydetään hyväksyntä omistajalta ja ainakin osalta muuta yhteisöä. Teosta vastustavien mielipiteet saattavat muuttua prosessin aikana. Usein graffitit samaistetaan töhryihin, joten näiden kahden välille on hyvä tehdä selvä ero asiasta keskusteltaessa. Nuoret tekevät teoksesta ehdotuksen, joka hyväksytetään omistajalla. Tarpeen vaatiessa haetaan lupa myös vastaavalta kaupungin viranomaiselta rakennuksen ulkonäön muuttamiseen (toimenpideilmoitus).

Teos toteutetaan joko suoraan seinään tai erillisille levyille, jolloin maalaus saadaan poistettua levyt irrottamalla. Levyt voivat olla vesivaneria, mutta mikäli teoksesta halutaan todella säänkestävä, on syytä käyttää pohjamaalattuja metallisia levyjä.

Teoksen toteuttamisesta vastaavat nuoret itse, mutta on hyvä, että työtä koordinoi nuorten taustalla olevan nuorisotoimen/-järjestön edustaja. Tällä voidaan ehkäistä mahdollisia työmotivaatioon ja työmoraaliin liittyviä ongelmia. Samalla valvotaan, että teoksesta tulee suunnitellun kaltainen.

Resurssit

Prosessin koordinoiminen, eri tahojen yhteen saattaminen ja lupien hakuprosessi vie työaika. Materiaalikustannukset korostuvat yhteisötaideteoksessa, sillä lähtökohtana on, että projekti toteutetaan talkootyönä ilman palkkioita. Maalien ja mahdollisten pohjalevyjen kustannukset ovat suoraan verrannollisia teoksen pinta-alaan.

Kokemuksia

Vantaan Valon seinämaalaus

Seinämaalausta ideoitiin keväällä 2009 Vantaan Valon viikkokokouksissa sekä Korson Setlementtinuoret ry:n kanssa, sillä järjestön tiedettiin tavoittavan laittomasti maalaavia alueen nuoria. Laillisia maalauspaikkoja ei Vantaalla ole, joten nuoret olivat innostuneita mahdollisuudesta tehdä tilaustyö Vantaan Valon seinälle.

Toukokuussa asia esiteltiin rakennuksen omistavalle Vantaan Teollisuuskiinteistöille (VTK). Kokouksessa oli läsnä myös asiaa puoltava Vantaan asukaspalvelujohtaja. Ehdotus talon omistajalle sisälsi esimerkkejä onnistuneista maalausprojekteista ja sitä kommentoi myös kaupunginvaltuutettu ja graffitiasiantuntija Eero Väättäinen. VTK antoi luvan taideteoksen toteuttamiseen, mutta edellytti, että uusia tageja ei saa ilmestyä rakennuksen seiniin. VTK myös esitti, että maalaus toteutetaan erillisille levyille, jotka voidaan poistaa tarvittaessa. 4V-hanke yhteistyössä Korson Setlementtinuorten kanssa hoiti lupaprosessiin tarvittavat havainnekuvat ja kartat rakennusvalvonnan toimenpideilmoituksen elokuussa. Lopulliseksi maalauksen kooksi hahmottui tässä vaiheessa 4x8 m, jotta se erottuu hyvin vieressä kulkevalle junaradalle sekä liikenneväylille.

Vantaan Valossa työskentelevä remonttipaja huolehti levyjen seinään kiinnittämisestä ja pohjamaalauksesta. Levyjen materiaaliksi valittiin paremman kestävyuden takia rauta vesivanerin sijaan. Teosta päästiin maalaamaan syyskuussa. Maalausprosessia koordinoi kuvaamataidonopettaja ja setlementtinuorten toiminnanjohtaja Kirsi Campos. Materiaalikustannukset (900 e) olivat melko korkeat rautalevyjen (700 e) vuoksi. Pelkät maalit 32 m²:n teokseen maksoivat 200 e.

Valmiista yhteisötaideteoksesta tiedotettiin medialle sekä www.vantaa.fi-sivuilla ja 4V-hankkeen kuvablogissa. Vantaan Valon työntekijät suhtautuivat positiivisesti uuteen maalaukseen, jonka ansiosta siniharmaa teollisuusrakennus erottuu nyt edukseen ohikulkijoille.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Yhteisötaiteeseen ja alueen asioihin osallistumisen on todettu voimaannuttavan osallistujia. Osallistuminen tuo mukanaan vastuuta yhteisöstä ja elinympäristöstä. Alueen yleinen ilme kohenee ja viihtyisyys kasvaa.

Yhteystiedot

Korson Setlementtinuoret, Kirsi Campos; Vantaan Valo, Riitta Dincay

Saturetket lähiluontoon

Avainsanat: koulu, päivähoito, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, toimintavinkki

Kenelle: 4–8-vuotiaiden lasten ryhmien kanssa työskenteleville

Tavoite

Luontoretket innostavat tutkimaan luontoa ja liikkumaan lähiluonnossa sekä lisäävät lasten ympäristöherkkyyttä ja oman elinympäristön tuntemusta.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Ensin kuunnellaan sisätiloissa lähiympäristöön ja vuodenaikaan sopiva satu, joka virittää tunnelmaan. Tämän jälkeen tehdään retki lähimetsään tai -puistoon, missä leikitään erilaisia leikkejä, tutkitaan luontoa ja havainnoidaan ympäristöä eri aistein.

Toteuttaminen

Ryhmän ohjaaja valmistelee sadun, joka sopii lasten lähiympäristöön ja on vuodenaikan suhteen ajankohtainen. Satu luetaan lapsille sisätiloissa ennen retkelle lähtöä. Tarinan tarkoituksena on herättää lasten innostus ja tuoda tutuksi joitakin lähiluonnon eläimiä ja vuodenaikaan liittyviä asioita, kuten kevään tulo, ruuan varastointi, turkin vaihto, talviuni tai roskaamisen vaarat eläimille. Tarinan jälkeen lähdetään ulos tutkimaan lähiluontoa koulun tai päiväkodin lähimetsään. Metsässä leikitään esimerkiksi aistileikkejä, tutkitaan luupeilla tai suurennuslaseilla, ihmetellään luonnon esineitä ja opitaan vaikkapa ravintoketjun kulkua ja puiden nimiä. Retkille sopivia ja sovellettavia leikkejä löytyy lähes kaikista luonto- ja ympäristökasvatusmateriaaleista sekä lasten leikkejä ja pelejä esittelevistä oppaista. Myös perinteisiä leikkejä voi soveltaa ympäristöaiheisiksi.

Resurssit

Retket voi vetää ryhmän oma ohjaaja eikä ulkopuolista apua välttämättä tarvita. Lasten iästä ja ryhmän koosta riippuen mukaan voidaan kuitenkin tarvita useampia aikuisia. Työaikaa tarvitaan varsinaisen retken vetämisen lisäksi leikkien ja harjoitusten suunnitteluun sekä sadun valmisteluun. Valituista leikeistä riippuen varsinaisia välineitä ei välttämättä tarvita lainkaan. Joitain välineitä voi myös lainata, esimerkiksi luuppeja voi kysyä lainaan paikalliselta luontokoululta.

Kokemuksia

4V-hanke tarjosi ohjattuja lähiluontoretkiä Pehkitöpin seurassa hankealueiden kouluille ja päiväkodeille syksyllä 2009. Satuhetki sekä retki kestivät yhteensä noin 2 tuntia. Tarina sekä leikit ja harjoitteet sovitettiin aina kullekin ryhmälle ja heidän lähiympäristöönsä sopiviksi. Erityisesti luonnon tutkiminen luupeilla sekä juoksuleikit olivat pidettyjä. Lapsille oli tärkeää saada leikkiä metsässä myös vapaasti. Retkiä pidettiin innostavina ja uudenlaisina tapoina tutustua lähiympäristöön, ja ne tarjosivat myös ryhmien omille ohjaajille uusia ideoita ja näkökulmia, joita he voivat soveltaa työssään myöhemmin.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Retkille valittavilla leikeillä ja harjoitteilla voidaan vaikuttaa siihen, mitä retkestä jää mieleen. Luonnon ihmettelyn lisäksi metsässä on mahdollista harjoitella vaikkapa jätteiden lajittelua ja keskustella siinä yhteydessä kulutuksesta laajemminkin. Lisäksi retket voivat parantaa turvallisuudentunnetta ja viihtyvyyttä, kun oma lähiympäristö tulee tutummaksi. Samalla luodaan kiinteämpää suhdetta omaan ympäristöön, mikä parhaimmillaan edistää ympäristöstä huolehtimista tulevaisuudessakin.

Yhteystiedot

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Eija Koski

Tarinateatterikerho osana iltapäivätoimintaa

Avainsanat: yhteisöllisyys, koulu, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, toimintavinkki

Kenelle: lasten tai nuorten ryhmien ohjaajille, esimerkiksi iltapäivätoimintaan

Tavoite

Lasten omien ideoiden ja ajatusten mukaisen tarinan kirjoittaminen, lavastaminen ja esittäminen. Itsetunnon ja ryhmähengen lisääminen.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Tarinateatterikerhon kokoontuessa lapset kertovat yhteisen tarinan, joka sovitetaan näytelmäksi. Esitystä varten rakennetaan yhdessä lavasteet kierrätys- ja luonnonmateriaaleista. Lopputulos voidaan esittää näytelmänä tai nukketeatteriesityksenä yleisölle.

Toteuttaminen

Iltapäivätoiminnan vetäjät sopivat tarinateatterikerholle ajat (esim. 5–6 kertaa). Kerhoa markkinoidaan lapsille ja tietoa lähetetään myös koteihin. Kiinnostuneet ilmoittautuvat mukaan. Vaihtoehtona on, että homma suunnitellaan yhdessä koko ryhmän kanssa ja kaikki ovat automaattisesti mukana. Sopiva ryhmäkoko on kuitenkin enintään kymmenen lasta. Jos lapsia on enemmän, kannattaa työstää useampaa tarinaa. Yhden harjoituskerran pituus on noin tunti. Kerho on hyvä vetää läpi tiiviissä aikataulussa muutaman viikon aikana.

Ensimmäinen harjoituskerta: Virittäydytään tarinointiin esimerkiksi Vihreää draamaa lelumaassa - materiaalin (Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksen Ympäristökoulu) avulla sekä keskustellaan näytelmäprojektista. Nukketeatteria varten pyydetään jokaista lasta tuomaan jokin lelu, jonka haluaisi esiintyvän näytelmässä. Näytelmää varten jokainen lapsi miettii itselleen sopivan hahmon.

Toinen harjoituskerta: Tutustutaan paikalle tulleisiin leluihin/hahmoihin. Lapset kertovat yhteisesti tarinan saapuneille hahmoille, ja ohjaaja kirjoittaa tarinan ylös. Keskustelulle kannattaa varata kunnolla aikaa, sillä tarinasta ei välttämättä heti päästä yhteisymmärrykseen. Aikuiset voivat auttaa ulos riitatilanteista, mutta tarinan juonen ohjailua pitää välttää. Jos lapsia on paljon pitää tarinan kerronta tehdä järjestäytyneesti, jotta jokainen saa vuorollaan kertoa. Lopuksi mietitään lavastusta ja kootaan yhteen tarvittavat materiaalit. Useimmiten kaikki tarpeellinen löytyy kerhon askartelukaapista ja pihalta, mutta tarvittaessa voidaan vierailta myös esim. kierrätyskeskuksessa.

Toisen ja kolmannen kerran välillä ohjaaja sovittaa lasten tarinan näytelmäksi. Tarina kannattaa muotoilla niin että vuorosanoja on vähän ja ne jakautuvat tasaisesti kaikille näyttelijöille. Tarinan kuljetus on kertojalla. Jos harjoituskertoja lisätään, voidaan lisätä myös vuorosanojen määrää.

Kolmas harjoituskerta: Käydään läpi näytelmäteksti ja rakennetaan lavasteet ja puvut kierrätys- ja luonnonmateriaaleista. Otetaan valokuvia mainosta varten.

Neljäs harjoituskerta: Viimeistellään lavasteet, tehdään mainokset/kutsut esitykseen ja harjoitellaan. Mietitään keitä halutaan kutsua: muu iltapäiväryhmä, vanhemmat, läheinen päiväkotiki, läheinen vanhainkoti jne. Harjoituskerran jälkeen toimitetaan mainokset/kutsut halutuille tahoille.

Viides harjoituskerta: Kenraaliharjoitukset. Lopuksi on itse esitys.

Resurssit

Iltapäiväkerho-ohjaajan tai ohjaajien aikaa, luonnon- ja kierrätysmateriaaleja, esitystila.

Kokemuksia

Keväällä 2009 *Helsingissä Leikkipuisto Luostossa* (nykyisin Leikkipuisto Mellunmäki) päätettiin kokeilla tarinateatteria osana iltapäivätoimintaa. Toiminta järjestettiin yhdessä 4V-hankkeen kanssa siten, että mukana oli ohjaaja puistosta ja 1–2 ohjaajaa 4V-hankkeesta. Mukaan tulivat kiinnostuneet iltapäivätoimintaan osallistujat. Aluksi sovittiin 4 tapaamiskertaa, mutta se ei aivan riittänyt, joten esityskerta sovittiin vielä erikseen. Ryhmässä oli 6 ekaluokkalaista lasta sekä kaksi aikuista. Lapset päättivät tehdä tarinan pehmoeläimilleen. Tarinan nimeksi tuli Metsän uudet asukkaat. Näytelmä esitettiin suureen pahvilaatikkoon tehdyissä pöytäteatterilavasteissa.

Hankaluutena koettiin se, että lapset olivat koulupäivän jälkeen väsyneitä eivätkä oikein jaksaneet keskittyä. Yksi tunti on liian pitkä aika, mutta toisaalta vähemmässä ei ehdi tehdä juuri mitään. Pari vuotta vanhemmat lapset ehkä jaksaisivat paremmin. Ekaluokkalaisille aikataulumme oli liian väljä, koska viikossa unohtuu mitä piti olla mukana ja miten tarina oikeastaan menikään. Lapset olivat innoissaan tarinan kertomisesta, ja vaikka heillä oli välillä motivaatio-ongelmia ja esittäminen jännitti, he olivat hyvin ylpeitä lopputuloksesta. Materiaalien hakeminen lähimetsästä ja lavasteiden rakentelu oli mukavaa puuhaa. Jokainen sai rakentaa omalle eläimelleen juuri sellaisen kolon kuin halusi. Yhdessä mietittiin millainen maisema pahvilaatikkoon luotiin ja mihin pesäkolot sijoitettiin.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Näytelmäprojektissa käytetään kierrätys- ja luonnonmateriaaleja. Kerhon aikana lasten itsetunto ja esiintymisvarmuus sekä sosiaaliset taidot lisääntyvät.

Yhteystiedot

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Eija Koski

Toiminnallinen vinkki ryhmän ohjaajille

Avainsanat: osallisuus, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, asukastoiminta, järjestöt, toimintavinkki, motivointi, kestävä elämäntapa

Kenelle: ryhmänohjaajille

Tavoite

Helpottaa haastavampien teemojen käsittelyä toiminnallisten harjoitusten avulla sekä herättää osallistujien kiinnostus teemaan eri aisteja hyödyntämällä. Toiminnallisilla menetelmillä tähdätään uudenlaisen ymmärryksen tai tunteen syntymiseen.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Kestävän kehityksen teemoja käsitellään toiminnallisten harjoitusten avulla, jolloin keskusteluun saadaan uusia näkökulmia. Harjoitusten avulla voidaan käsitellä myös vaikeaksi koettuja asioita, joista ei ehkä muuten syntyisi keskustelua.

Toteuttaminen

Etukäteen mietitään teema, jota käsitellään sekä etsitään siihen sopiva harjoite. Ideoita voi etsiä erilaisista oppaista tai soveltaa jo ennestään tuttuja harjoitteita.

Resurssit

Valmistelu-aikaa tarvitaan 5–15 minuuttia. Toisinaan harjoitteisiin tarvitaan erilaisia materiaaleja kuten paperia, kyniä, tarroja tms. Monia harjoitteita voi kuitenkin tehdä myös ilman erillisiä välineitä

Kokemuksia

Suomen Liikunta ja Urheilu ry on julkaissut oppaan Hyvän Seuran toimintareseptit – toiminnallisia harjoituksia seuratoimintaan, jossa on yksityiskohtaiset ohjeet noin 30 toiminnalliseen harjoitukseen. Harjoituksia voidaan käyttää muun muassa tutustumiseen, seuran arvojen kehittämiseen tai kestävä kehityksen aspektien nostamiseen keskusteluun.

Ryhmän tai järjestön avoimuutta pohtivaksi harjoitukseksi sopii harjoitus Yksin vai yhdessä: Ohjaaja kiinnittää osallistujien otsaan erivärisiä merkkejä. Osallistujat hakeutuvat ryhmiin samanväristä merkkiä kantavien kanssa saamatta kuitenkaan puhua keskenään. Yhdellä osallistujalla on erivärinen merkki kuin kenelläkään muulla, joten hän ei löydä itselleen ryhmää. Harjoituksen jälkeen voidaan keskustella siitä, miltä tuntui kohdata oman ryhmän jäseniä tai huomata olevansa ainoa erilainen. Voidaan myös miettiä, mikä vaikuttaa siihen, että kaikki tuntevat

olonsa tervetulleeksi. (Johanna Verhon mukailema harjoite yleisesti käytössä olevasta harjoituksesta.)

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Toiminnalliset harjoitukset sopivat erityisen hyvin kestävän kehityksen sosiaalisten aspektien käsittelemiseen. Niitä voidaan käyttää myös apuna laajempien kokonaisuuksien jäsentelyssä.

Yhteystiedot

Suomen Liikunta ja Urheilu ry

Vihreä lippu vapaa-ajan toimijoille

Avainsanat: osallisuus, lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminta, järjestöt, johtaminen, kestävän kehityksen ohjelma

Kenelle: lasten ja nuorten vapaa-ajan toimintaa järjestäville tahoille, kuten nuorisotaloille, asukaspuistoille, leikkipuistoille, seurakunnan päiväkerhoille ja partiolippukunnille

Tavoite

Tavoitteena on tehdä toimintaan liittyvästä kestävän kehityksen työstä järjestelmällistä ja näkyvää. Vihreä lippu -ohjelma tarjoaa toimintaan tukea ja ideoita.

Hyvä käytäntö pähkinänkuoressa

Ohjelmaan osallistuva vapaa-ajan toimija valitsee vuosittain yhden kuudesta teemasta, jotka ovat vesi, energia, jätteiden vähentäminen, lähiympäristö, kestävä kulutus ja yhteinen maapallo. Yhteisö suunnittelee yhdessä projektin, jonka aikana teemaan liittyen vähennetään ympäristökuormitusta, opiskellaan teemaan liittyviä asioita ja tehdään yhteistyötä ulkopuolisten tahojen kanssa. Vuoden lopuksi osallistuja raportoi toiminnastaan ja sen tuloksista Vihreä lippu -toimikunnalle. Toimikunta antaa rakentavaa palautetta sekä toimintasuunnitelmasta että raportista ja myöntää kriteerit täyttävälle osallistujille ohjelman tunnuksen, lippusalkoon vedettävän vihreän lipun.

Toteuttaminen

1. Projektin voi polkaista käyntiin heti ilmoittautumisen jälkeen. Ensimmäinen askel on *ympäristöraadin sekä ohjaajien tiimin* perustaminen.
2. Raadin ensimmäinen tehtävä on valita *teema*, johon halutaan alkavana toimintavuonna keskittyä.
3. Kun teema on valittu, tehdään *alkukartoitus*.
4. Alkukartoituksen tulosten pohjalta asetetaan *tavoitteet*.
5. Tavoitteiden perusteella suunnitellaan toiminta.
6. *Toiminta* jatkuu säännöllisenä koko projektin ajan.
7. Projektin lopussa tehdään *loppukartoitus* ja valitaan teema seuraavalle toimintavuodelle.

Resurssit

- 2-6 ohjaajaa
- 3-10 lasta tai nuorta ympäristöraadin jäseniksi
- Vihreän lippu -ohjelman osallistumismaksu

Vapaa-ajan toimijalla on oltava

- oma, pysyvä toimitila
- pysyvää henkilökuntaa
- toimintaa, joka on suunnattu lapsille tai nuorille.

Kokemuksia

Helsingissä toimiva Leikkipuisto Viiri lähti kokeilemaan vapaa-ajan toimijoille suunnattua Vihreä lippu -ohjelmaa jo sen kehittämisvaiheessa. Ensimmäisen vuoden teemaksi valittiin jätteiden vähentäminen ja toisen vuoden teemaksi lähiympäristö. Leikkipuistossa oli jo ennenkin huomioitu ympäristöasioita, mutta Vihreä lippu -ohjelma toi työhön rakenteellisuutta sekä uusia vinkkejä. Toiminnasta on myös raadin myötä tullut näkyvämpää. Kävijöiden vaihtuvuus asettaa myös haasteita raadin toimintaan. Vihreä lippu -toimikunnan antama palaute toimintasuunnitelmaan ja raporttiin on koettu erityisen hyödylliseksi.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Lasten ja nuorten osallistumismahdollisuudet lisääntyvät ja he oppivat ymmärtämään omien toimintojensa vaikutuksia muun muassa jätteiden määrään, energian ja veden käyttöön sekä lähiympäristöön. Uudet toiminta- ja ajattelutavat välittyvät myös lasten ja nuorten läheisille.

Yhteystiedot

Vihreä lippu –ohjelma, www.vihrealippu.fi

Käytännön kokemuksia:
Leikkipuisto Viiri, Helsinki

Yhdenvertaisuuden edistäminen järjestössä

Avainsanat: osallisuus, yhteisöllisyys, monikulttuurisuus, lasten- ja nuorten vapaa-ajan toiminta, järjestöt, johtaminen

Kenelle: yhdistyksille, järjestöille ja yhteisöille

Tavoite

Edistää yhdenvertaisuutta omassa toiminnassa sekä ehkäistä ja puuttua syrjintään. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta sukupuolesta, kielestä, uskonnosta ja vakaumuksesta, mielipiteestä, vammasta, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Hyvä käytäntö pähkinänkuoressa

Tiedostetaan minkälaisia ongelmia eri vähemmistöt saattavat yhdistyksen, järjestön tai yhteisön toiminnassa kohdata. Pyritään ennaltaehkäisemään näitä ongelmia.

Toteuttaminen

Yhdenvertaisuussuunnitelman laatimisvaiheet

1. Suunnitteluryhmän kokoaminen

2. Osallistaminen

Kerätään organisaation mielipiteitä ja tiedotetaan jäsenille suunnitelman etenemisestä

3. Tilannekartoitus

Miten yhdenvertaisia eri toiminnot ovat eri ryhmien näkökulmasta? Millainen on nykyinen toimintapolitiikka?

4. Toimenpiteiden kohdentaminen

Mitä tehdään? Millä aikataululla? Mistä saadaan rahoitus? Miten vaikuttavuutta arvioidaan?

5. Suunnitelman kirjoittaminen ja hyväksyminen

6. Tiedottaminen ja suunnitelman toimeenpano

7. Seuranta

8. Päivittäminen

Resurssit

Pienessä järjestössä on hyvä varata pari tuntia, jonka aikana käydään yllä olevat suunnitelman teon vaiheet keskustellen läpi. Keskustelusta voidaan kirjoittaa muistio, jonka avulla voidaan tiivistää tavoitteet ja toimenpiteet. Lisäksi on oleellista miettiä, kuka toteuttaa toimenpiteet ja miten vaikuttavuutta arvioidaan.

Kokemuksia

Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry on tehnyt itselleen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman. Suunnitelma hyväksyttiin toukokuussa 2010.

Valmistelua varten luotiin yhdenvertaisuussuunnittelun prosessi, johon myös Allianssin jäsenjärjestöt kutsuttiin mukaan. Prosessin aikana keväällä 2009 järjestöt kokoontuivat neljä kertaa puolen päivän mittaisiin tapaamisiin, joissa eri asiantuntijoiden ja eri vähemmistöryhmiin kuuluvien toimijoiden avulla käytiin läpi yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen liittyviä asioita. Tämän jälkeen Allianssiin perustettiin yhdenvertaisuussuunnittelutyöryhmä joka kokoontui kuusi kertaa suunnitelman valmisteluvaiheessa vuonna 2009.

Työryhmän aloittaessa Allianssin työntekijöille ja luottamushenkilöille tehtiin yhdenvertaisuuden nykytilaan liittyvä kysely. Vastausten pohjalta tehtyä suunnitelmaa kommentoivat Allianssin hallitus, luottamushenkilöt, työryhmät sekä Allianssin jäsenjärjestöt.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Yhdenvertaisuutta edistämällä lisätään tasa-arvoa ja osallistumismahdollisuuksia. Toiminta lisää myös turvallisuutta ja arjen sujuvuutta.

Yhteystiedot

Yhdenvertaisuussuunnittelun opas
www.yhdenvertaisuus.fi

Kokemuksia järjestön yhdenvertaisuussuunnittelutyöstä:
Suomen nuorisoyhteistyö - Allianssi ry

Yhdessä yhteisestä teemasta - lasten ja nuorten mielipiteiden keruu

Avainsanat: osallisuus, yhteisöllisyys, koulu, päivähoito, lasten ja nuorten vapaa-ajantoiminta, järjestöt, motivointi, viestintä

Kenelle: lasten ja nuorten kanssa työskenteleville

Tavoite

Kerätä lasten ja nuorten mielipiteitä tietystä aihepiiristä.

Hyvä käytäntö pähkinäkuoressa

Lasten ja nuorten mielipiteitä halutusta aihepiiristä voidaan kerätä pyytämällä heitä piirtämään sarjakuvia tai kertomaan tarinoita. Tarina- ja sarjakuvapajoihin voi pyytää ulkopuolisen vetäjän. Pajojen pituus on noin 2 tuntia. Tarinat ja sarjakuvat kootaan näyttelyksi, jonne kutsutaan tahot, joille mielipiteet halutaan välittää.

Toteuttaminen

Työpajatyöskentely on hyvä menetelmä, kun halutaan kuulla mielipiteitä lapsilta ja nuorilta tietystä aiheesta. Mietitään missä, keneltä, kuinka monelta ja milloin mielipiteitä halutaan kuulla. Etsitään sopivat vetäjät sarjakuva- ja tarinapajoille. Markkinoidaan mahdollisuutta kohderyhmälle ja järjestetään pajat esimerkiksi kouluissa, päiväkodeissa, leikkipuistoissa tai nuorisotaloilla. Kootaan pajojen tuotokset näyttelyksi esimerkiksi kirjastoon tai muuhun julkiseen tilaan. Näyttelyä mainostetaan yleisesti. Lisäksi järjestetään avajaiset, joihin kutsutaan halutut kuulijat ja toimittajia.

Resurssit

Ajalliset resurssit

- Markkinointi kouluille, päiväkodeille, leikkipuistoille ja nuorisotaloille
- Ilmoittautumisten vastaanottaminen
- Ulkopuolisen pajanvetäjän etsiminen ja asioista sopiminen tai aikaa pajojen vetämiseen
- Näyttelypaikan ja näyttelyn pystyttämiseen ja purkamiseen tarvittavan työvoiman etsiminen
- Näyttelyn pystyttäminen ja purkaminen
- Näyttelyn avajaisten järjestäminen: kutsuvieraat, tarjoilut
- Näyttelyn markkinointi ja mediatiedotus
- Ryhmien vastuuaikeisten tuki ja apu pajojen aikana

Taloudelliset resurssit

- Ulkopuolisten vetäjien palkka/palkkio
- Näyttelytilan vuokra

Muita resursseja

- Kyniä, papereita, viivoittimia

Kokemuksia

4V-hankkeessa kysyttiin lasten ja nuorten näkemyksiä onnellisesta kaupungista. Ulkopuoliset pajojen vetäjät löytyivät Maailman sarjakuvat ry:stä ja Vantaan Sanataidekoulusta. Projektin aikana järjestettiin 12 sarjakuvapajaa ja 8 tarinapajaa. Pajoista on kirjoitettu raportit (ks. liite), joissa kerrotaan tarkemmin toteutuksesta. Palaute molemmista pajatyypeistä oli positiivista ja toiminnallisuutta kiitettiin. Lisäksi lapsia ja nuoria motivoi se, että töistä koottiin näyttelyitä.

Kootut näyttelyt kiersivät Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla esimerkiksi kirjastoissa. Lopuksi kerättiin kaupunkien yhteinen näyttely, joka oli esillä Helsingin rautatieasemalla. Näyttelyiden kuntakohtaisiin avajaisiin kutsuttiin kuntien virkamiehiä ja luottamusmiehiä sekä järjestöjen edustajia. 4V-hankkeen Onnellinen kaupunki -sarjakuvapajojen materiaaleista valmistuu myös pro gradu -tutkielma Onnellinen kaupunki lasten silmin Helsingin yliopiston maantieteen laitokselle.

Hyödyt kestävän kehityksen kannalta

Erialaisten menetelmien käyttämien eri-ikäisten kansalaisten mielipiteiden esille saamiseksi on tärkeää kestävää ja osallistuvaa yhteiskuntaa rakennettaessa. Lapsilla ja nuorilla on oikeus olla mukana suunnittelemassa asuinympäristöään ja visioimassa omaa tulevaisuuttaan.

Yhteystiedot

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Eija Koski

Liite 1: Tapahtuman kestävän kehityksen suunnitelmalomake

TAPAHTUMA

KUINKA PALJON TAPAHTUMAAN ODOTETAAN YLEISÖÄ?

LIIKENNE

Miten tapahtumapaikalle tullaan ja onko ohjeistusta?

Miten tavarat kuljetetaan tapahtumapaikalle?

Miten esiintyjät saapuvat paikalle?

Miten yleisö saapuu paikalle?

Onko tapahtuma esteetön?

Kenen vastuulla?

HANKINNAT

Mitä tapahtumaan pitää hankkia (laitteet, rakenteet, toimistovälineet, palkinnot, ruokailuvälineet, banderollit yms.)?

Onko hankintoihin kriteereitä?

Mitä vuokrataan tai lainataan ja mistä?

Kenen vastuulla?

ENERGIA

Mihin tarvitaan sähköä ja lämmitystä?

Miten energiansäästötoimenpiteitä toteutetaan?

Hankitaanko ekosähköä?

Kenen vastuulla?

RUOKA

Millaista ruokaa tilaisuudessa tarjotaan?

Miten tarjoiluissa huomioidaan keke-näkökohdat?

Millaisilta astioilta syödään?

Mihin ylijäämäruoat laitetaan?

Kenen vastuulla?

JÄTTEET

Millaista jätettä tapahtumassa syntyy?

Miten jätteen synnyn ehkäisy on huomioitu?

Onko tapahtumassa mahdollista lajitella jätteet? Miten?

Miten lajitteluun opastetaan?

Miten astiat tyhjennetään?

Miten tapahtumapaikan siivous hoidetaan?

Kenen vastuulla?

TYÖNTEKIJÄT JA KOULUTUS

Mistä työntekijät?

Miten työntekijät koulutetaan?

VIESTINTÄ

Miten ympäristötoimista viestitään työntekijöille ja yleisölle?

Kenen vastuulla?

MUUTA HUOMIOITAVAA

Liite 2: Esimerkki täytetystä tapahtuman kestävän kehityksen suunnitelmasta

TAPAHTUMA

Järjestön joulumyyjäiset, paikallisen VPK:n tiloissa

KUINKA PALJON TAPAHTUMAAN ODOTETAAN YLEISÖÄ?

Noin 200

LIIKENNE

Miten tapahtumapaikalle tullaan ja onko ohjeistusta?

Paikka on hyvien julkisten kulkuyhteyksien varrella.

Mainosjulisteessa on ohjeistus. Siltä varalta että ihmisiä silti saapuu paikalle autolla, laitetaan tienvarteen ohjeet. Tarkkaillaan autolla tulijoiden määrää ja jos näyttää että autoliikenne lisääntyy liikaa, voidaan ensi vuonna harkita pysäköintimaksun käyttöönottoa.

Miten tavarat kuljetetaan tapahtumapaikalle?

Järjestetään yhteiskuljetuksia

Miten esiintyjät saapuvat paikalle?

Pikkubändi saapuu soittimeen paikalle kimppakyydillä.

Miten yleisö saapuu paikalle?

Ohjeistettu käyttämään julkisia

Onko tapahtuma esteetön?

Tilaan pääsee ja tilassa voi liikkua pyörätuolilla.

Kenen vastuulla?

Teea Taloudenhoitaja

HANKINNAT

Mitä tapahtumaan pitää hankkia (laitteet, rakenteet, toimistovälineet, palkinnot, ruokailuvälineet, banderollit yms.)?

Pöydät, mainokset, arpajaispalkinnot, astiat, grilli, siivousvälineet ja aineet, makkarat, mehu, äänentoisto

Onko hankintoihin kriteereitä?

Ostetaan ympäristömerkittyjä pesuaineita, ruoassa myös kasvisvaihtoehto, vuokrataan aina kun mahdollista. Hankitaan arpajaispalkinnoiksi jotain hyödyllisiä tavaroita tai esimerkiksi aineettomia lahjoja kuten kasvomaalaus tai elokuvalippu.

Mitä voi vuokrata tai lainata?

Paikan päältä saadaan lainaan keittiötarvikkeet myös kestoastiat ja siivousvälineet, grilli lainataan, pöydät vuokrataan

Kenen vastuulla?

Simo Sihteeri

ENERGIA

Mihin tarvitaan sähköä ja lämmitystä?

Jääkaappi, kahvinkeitin, valot, äänentoisto

Miten energiansäästötoimenpiteitä toteutetaan?

Kahvi laitetaan termoskannuun, valot sammutetaan tiloista joita ei käytetä, äänentoistolaitteet eivät ole turhaan päällä (ei edes valvevirrat).

Hankitaanko ekosähköä?

Tilaisuuden järjestäjä ei voi vaikuttaa sähkөөn. Kerromme tilan vuokraajalle ekosähkөөstä.

Kenen vastuulla?

Pekka Puheenjohtaja

RUOKA

Millaista ruokaa tilaisuudessa tarjotaan?

Joulupuuro, grillissä makkaraa, vaihtoehtona soijamakkara

Miten tarjoiluissa huomioidaan keke-näkökohdat?

Kotimaisuus, lähituotanto ja kasvis huomioidaan. Tee ja kahvi ostetaan reilunkaupan tuotteita.

Millaisilta astioilta syödään?

Kestoastiat. Makkarat eivät tarvitse lautasia. Kahvi ja mehu juodaan posliinikupeista.

Mihin ylijäämä ruoat laitetaan?

Kaikkia järjestelyihin osallistuvia muistutetaan ottamaan rasioita ja pusseja mukaan mihin ylijäänyt ruoka voidaan laittaa. Joitakin ruokia esim. makkaroita voidaan myös pakastaa myöhempää käyttöä varten.

Kenen vastuulla?

Ansku Aktiivi

JÄTTEET

Millaista jätettä tapahtumassa syntyy?

Pahvi ja kartonki: pakkaukset

Biojäte: Kahvinporot, teepussit, makkaranjämät, servetit

Sekajäte: Kahvipussit (ellei säästetä askarteluun)

Miten jätteen synnyn ehkäisy on huomioitu?

Ei kertakäyttöastioita

Ei pillimehujia vaan tiivistettä

Onko tapahtumassa mahdollista lajitella jätteet? Miten?
Seuraavat hyötyjakeet kerätään omiin astioihin:
Pahvi ja kartonki, biojäte.

Miten lajitteluun opastetaan?
Roskiksissa on lajitteluohjeet, työntekijät ohjeistetaan.

Miten astiat tyhjennetään?
Pahvit viedään yleiseen keräyspisteeseen ja bio- ja sekajäte VPK:n pihalla oleviin astioihin.

Miten tapahtumapaikan siivous hoidetaan?
Jätevastaava on kerännyt siivoustiimin omasta porukasta, joka hoitaa loppusiivouksen.

Kenen vastuulla?
Teppo Tarkka

TYÖNTEKIJÄT JA KOULUTUS

Mistä työntekijät?
Työntekijät ovat oman järjestön vapaaehtoisia

Miten työntekijät koulutetaan?
Työntekijät koulutetaan ennen tapahtumaa kertomalla heille kekesuunnitelmasta (osa on myös mukana laatimassa suunnitelmaa). Lisäksi koulutus ennen tapahtuman alkua tapahtumapaikalla, jolloin tutustutaan käytännössä keke-toimiin. Jokainen vastuuhenkilö kertoo ja kouluttaa omaan vastuualueeseensa liittyen.

VIESTINTÄ

Miten ympäristötoimista viestitään työntekijöille ja yleisölle?
Työntekijöille oma koulutus. Yleisöä kehoitetaan kutsussa saapumaan paikalle julkisilla. Kerrotaan, miten kulku lastenvaunujen ja pyörätuolien kanssa on huomioitu. Jätelajitteluun on ohjeet. Tapahtuman keke-asioita on nostettu esiin tiedotteessa.

Kenen vastuulla?
Tiina Tiedottaja

MUUTA HUOMIOITAVAA